

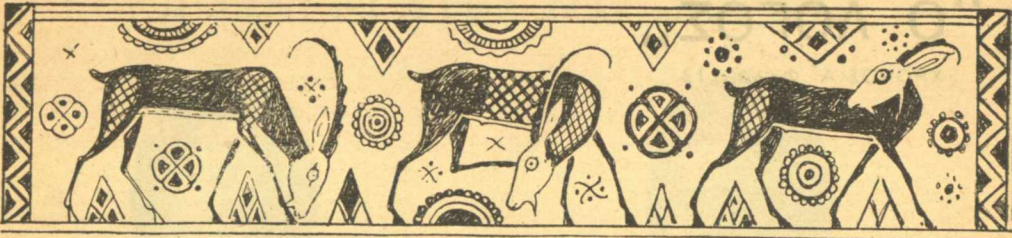
“Ο ΛΟΓΟΣ,,

ΧΡΟΝΟΣ Α' ΦΥΛΛΟ 12

VAN GOG

ΟΙ ΤΗΓΑΝΙΤΕΣ

Α. Ν. ΠΑΠΑΖΟ ΛΟΥ

Η ΓΥΝΑΙΚΑ ΤΟΥ ΔΡΟΜΟΥ ΠΟΥ ΞΑΝΑΓΥΡΙΣΕ ΣΤΟ ΔΡΟΜΟ

Φιλικό σαλόνι. Συντροφιά διαλεχτή.
Ο Δήμος, ο θεατρικός συγγραφέας, ξακολούθησε να μιλεί. Το ίδιο βράδυ ανεβάζονταν το καινούργιο του δράμα, «η γυναίκα του δρόμου που ξαναγύρισε στο δρόμο».

— «Η ηρωίδα μου, έλεγε, δεν είναι κατασκευασμα της φαντασίας μου. Έζησα μαζί της. Για κάμποσο καιρό μου χάρισε την αγάπη της. Έπειτα, μ' άφησε κι' έφυγε. Δίχως να μου φανερώσει τίποτε. Δεν κατόρθωσα να μάθω τι άπογινε.

Στάθηκε λίγο. Έπειτα ξανάρχισε.

— Θάναι τώρα δυο χρόνια. Μιά νύχτα. Με ξύπνησε ένα δυνατό χτύπημα στην πόρτα. Άνοιξα. Στο σκαλοπάτι στέκονταν μια γυναίκα. Έκαμε μερικά βήματα. Κατόπι έκλεισε πίσω της την πόρτα. Ρίχθηκε στα γόνατα. Μπροστά μου. Καί κλαψιάρικα.

— Σας παρακαλώ, είπε, συμπαθάτε με ... Ήρθα να σας φανερώσω ... Χαίρω ... Τέτοια ώρα ... Συγχωράτε με ... Με θυμάστε, δεν είναι ;

Τη θυμόμουνα αλήθεια. Πριν μερικώς μέρες, ένα βράδυ, γυρνώντας σπίτι την είχα συναντήσει στη γωνιά του δρόμου. Καί την πήρα μαζί μου. Στο δωμάτιό μου. Την άλλη μέρα, το πρωί, σάν ξύπνησα δεν την βρήκα. Είχε σηκωθεί νωρίς κι' έφυγε δίχως κρότο. Όμως γιατί έρχόταν τέτοια ώρα σήμερα ; Τί είχε να μου πεί άραγε ; Την παρατηρούσα περίεργα. Τα μάτια της ήταν δλάνοιχα από τον τρομό. Είχε επάνω της κάτι που σούκανε να τη λυπηθείς. Άνεβήκαμε

επάνω. Μόλις μπήκαμε στο δωμάτιο με πλησίασε. Έτρεμε. Ίσως από το κρύο. Ίσως κι' από την ταραχή. Άνοιξε το τσαντάκι της. Έβγαλε μια καρφίτσα. Μαργαριταρένια. Ήταν δική μου. Ένθιμιο της μητέρας μου. Την είχα χαμένη από δυο-τρεις μέρες. Φανταζόμουνα να μ' έπεσε στο δρόμο. Μου την άπλωσε και μ' άναφυλλητά πρόσθεσε.

— Δέ μπορώ να καταλάβω τι έπαθα τώρα τελευταία.

Πάσχω από ένα είδος μανίας κλοπής. Θέλω κάτι να κλέψω από κάθε καινούργιο άντρα που γνωρίζω. Κι' έπειτα άφου το πάρω μετανοιώνω. Μα στα χαμένα. Δέ βαστώ να πάω να του το επιστρέψω. Άφήστε που ξεχνώ κι' όλας ποιού είναι το καθένα. Τις περασμένες, όταν ήρθα εδώ, βρήκα την καρφίτσα αυτή χάμω. Δεν ήξαιρα τί έκαμα και την έρριξα στην τσάντα μου. Χθές πάλε ήμουν στο ξενοδοχείο μ' έναν άντρα. Ξύπνησα όταν άκόμα κοιμόταν αυτός. Ντυνόμουνα. Πάνω στο τραπέζι στεκόταν ένα χρυσό ρολόγι. Το ρολόγι του. Πήρα κι' εκείνο κι' έφυγα ... Ω ! ... Γλυτώστε με ... Δέ νοιώθω τί με σκούνησε στην πράξη μου τούτη ! ... Θέλω τώρα να επιστρέψω και το ρολόγι εκείνο. Όμως σε ποιόν ; Πώς ; Δήμο, σε παρακαλώ, μη μ' άφήνεις, γλύτωσέ με ! ...

— Να σε γλυτώσω ; Άπό τί ; άπάντησα.

— Με κνηγούν. Σάν βγώ έξω τώρα, θά με πιάσουν. Περνούσα προ δλίγου μπρός άπ' ένα ζαχαροπλαστείο. Άπό μέσα κάποιος φώναξε : «Νά, αυτή

είναι ! » Κι' άρχισαν να τρέχουν πίσω μου. Έτρεχα εγώ μπρός. Καί κείνοι μ' ακολουθούσαν. Κατά τύχη μπήκα στο δρόμο αυτό. Τότε θυμήθηκα εσάς. Κρύφτηκα στα σκοτεινά σε μια κώχη. Κι' έπειτα ήλθα εδώ.

— Καλά, και τι ζητάς τώρα από μένα, ρώτησα.

— Άφησε με να μείνω εδώ, ως το πρωί. Να κοιμηθώ. Πάνω στον καναπέ. Κι' αύριο, νωρίς, φεύγω.

Δεν ήξαιρα τί έπρεπε να κάμω ; Τελαντευόμουνα. Να την διώξω έπρεπε, ή να την κρατήσω ; Την κοίταξα με προσοχή. Είχε άκουμπισμένο το κεφάλι στο τραπέζι κι' έκλαιε. Τη λυπήθηκα. Καί δέχτηκα να μείνει στο δωμάτιο μου.

Την άλλη μέρα ξύπνησα νωρίς. Η ξένη γυναίκα κοιμόταν άκόμα στον καναπέ. Την παρατηρούσα με μίσος. Καί λύπη μαζί. Ντύθηκα βιαστικά. Πήρα το ρολόγι που μουχε δώσει κι' έφυγα.

Γυρνώντας το βράδυ σπίτι, συλλογίζόμουνα τη γυναίκα. Θάταν άστείο αν φεύγοντας κουβάλησε κάτι μαζί της, πάλε. Σάν μπήκα όμως μέσα τη βρήκα εκεί. Στεκόταν μπρός στο παράθυρο. Όρθια. Φαίνεται να μη μ' άρεσε αυτό. Γιατί τ' άντελήφθηκε στο πρόσωπό μου. Καί δικαιολογήθηκε.

— Σας περίμενα Έν τώ μεταξύ σιγύρισα λίγο την κάμαρη. Έπλυνα τα μαντίλια σας. Για να περάσει η ώρα. Θέλησα έπειτα να πλένω και τα πουκάμισά σας. Μα στην γκαζιέρα δεν είχε πετρέλαιο ...

Κοίταξα γύρω μου. Πραγματικά το δωμάτιο είχε ώμορφαινει. Κάθε κώχη του μύριζε γυναικείο χέρι.

Τη ρώτησα τί έφαγε το μεσημέρι. Δεν άπάντησε. Κατάλαβα πως είχε μένει νηστικά. Δεν ύπαρχε τίποτε στο σπίτι. Με πείραξε αυτό. Βγήκα έξω. Φρόντισα να βρω κάτι. Για να φάγει. Έπέστρεψα γλήγορα. Της έδωσα ότι είχα ψονήσει. Κάθησε στο τραπέζι κι' έτρωγε. Κι' εγώ γυρνούσα νευρικά μες στην κάμαρη. Πέρασαν έτσι δέκα λεπτά. Κι' οι δυο δέ μιλούσαμε. Σάν τελειωσε σηκώθηκε. Διόρθωσε τα μαλλιά της μπρός στον κα-

θρέφτη. Φόρεσε το καπέλλο της. Έβαλε λίγη πούντρα στο πρόσωπο. Πήρε την τσάντα της στη μασχάλη. Με πλησίασε. Άπλωσε το χέρι της. Ήθελε ίσως να μ' ευχαριστήσει. Όμως ήταν πολύ λυπημένη. Δεν μπόρεσε να βγάλει λέξη. Προχώρησε προς τον πόρτα. Κι' ενώ ετοιμαζόταν να την άνοιξει, χύθηκε σ' ένα βαθύ κλάμμα. Ήμουν πολύ συγκινημένος. Στεκόμουν όρθιος και δεν έβρισκα τί να πώ.

Με μιās, ή ξένη μου στράφηκε. Ρίχθηκε στα πόδια μου. Καί μ' άναφυλλητά :

— Μη με διώχνεις, παρακάλεσε. Άφησέ με κι' αυτή τη νύχτα να μείνω εδώ. Δέ θά σ' άνησυχίσω καθόλου ... Σε παρακαλώ ... Άλλη μία νύχτα να μένω κοντά σου. Δεν έχω ζήσει καμμιάν ευτυχισμένη μέρα στη ζωή μου ... Άφησέ με ... Τί γίνεται ; ... Γιατί δέ μιās ; ...

Δοκίμασα να τη σηκώσω. Μα είχε σφιγμένα τα γόνατά μου. Τη λυπόμουνα. Όμως τί μπορούσα να κάμω ; Κάθησα. Τη σήκωσα σιγά-σιγά από τα χέρια. Καί χαϊδεύοντας τα μαλλιά της.

— Πώς σε λένε, ρώτησα.

— Κίτσα.

— Άκουσε, Κίτσα, πρόσθεσα. Όλα διορθώνονται στον κόσμο αυτό. Κάθε πράγμα περνά. Ξεχνιέται ... Στο δρόμο αυτό που πήρες, κάθε βήμα σου σ' οδηγεί περισσότερο στην άθλιότητα. Στη δυστυχία. Αυτό το άντελήφθηκες και σύ. Καί μισείς τη ζωή που κάνεις. Το καταλαβαίνω. Όμως, μην άπελπίζεσαι ; Όλα στον κόσμο αυτό, έχουν κάποιο τέλος. Έχουν το γραφτό τους. Κι' εσύ θά υποκύψεις σ' αυτό. Γιατί, και σένανε, σάν όλους τους ανθρώπους, κάτι σ' έχει όρίσει ή μοίρα. Δεν μπορείς να τ' άποφύγεις. Πήγαινε τώρα να κοιμηθείς. Να ήσυχάσεις. Ο ύπνος μοιάζει πολύ με το θάνατο. Σου κάμνει και ξεχνάς για λίγο τις πίκρες σου ... Πήγαινε ...

Εκείνη όμως ξακολουθούσε να κλαίει. Μ' άναφυλλητά. Άναγκάσθηκα να σωπάσω. Κάτι ένοιωθα να με τυραννά μέσα μου. Λές κι' ένα χέρι έσφιγγε το

λαιμό μου. Κοίταξα με λύπη τὸ σκιμμένο στο γόνατά μου κεφάλι της. Δὲν ἔραγηθηκα. Ἐσκυφα σιγὰ καὶ φίλησε τὰ μαγουρά μαλλιά της ... Κι ἔτσι, δὲν μπόρεσα πιά νὰ τὴ διώξω. Οὔτε τὴ νύχτα ἐκείνη. Οὔτε τὶς ἀκόλουθες ...

Πέρασαν μερικὰ χρόνια.

Ὅμως, με τὸ πέρασμά τους γίνηκαν τόσες ἀλλαγές! Ἐνα χρόνο ἀκριβῶς ὑστερα ἀπὸ τὴ νύχτα πού χτύπησε τὴ πόρτα μου ἡ Κίτσα, γίνηκε δεχτὸ τὸ πρῶτο μου ἔργο. Κι ἀνεβάστηκε. Καὶ ἠμερίωσε πιέννες. Ἀπὸ τότε, δὲ γνώρισα παρὰ μόνο ἐπιτυχίες. Καὶ δόξα.

Βγῆκα ἀπὸ τὴν ἐφημερίδα πού ἐργαζόμουνα. Κι ἔβγαλα δική μου. Ἐργαζομαι ἀρκετὰ θεατρικὰ ἔργα πού γνώρισαν ὅλα τὴν ἐπιτυχία. Ἀλλάξα κατοικία. Ἐπίασα μεγαλύτερη. Ὁμορφότερη, καὶ κάθε βράδυ, σὰν γυροῦσα σπίτι, κοιτάζα τις ἐπιτυχίες μου με τὴν Κίτσα. Τὴ γυναίκα τοῦ δρόμου. Κι αὐτὴ σαινόταν χαρούμενη. Κι εὐτυχισμένη. Ὅσο μάλιστα ἐνοιώθε πὼς τὴν ἐξιτιμοῦνα. Καὶ τῆς χάριζα τὴν ἀγάπη μου. Ὁλίκερη.

Ὅμως ἔπειτα ὅλα ἄλλαξαν με μιάς. Μιά μέρα ὁ διευθυντῆς τοῦ «Ἀτελιέ» ἀποτάθηκε σὲ μένα. Μὲ παρακάλεσε νὰ τοῦ δώσω τὸ πρῶτο ἔργο πού θάγραφα. Θάψηφοῦσε κάθε θυσία. Ἐπειτα, κι ἐγὼ ἤθελα τὸ καινούργιο μου αὐτὸ ἔργο νὰ ἴταν ἀνώτερο ἀπὸ τὰ προηγούμενα. Ἦθελα νὰ κάμω μιὰ καινοτομία στὴ σιγηρή μας. Νὰ βρῶ ἓνα θέμα με καινούργιους ὀρίζοντες. Δοκίμασα πολλές φορές νὰ γράψω. Πάντα ὅμως τῆφηνα στὴ μέση. Δὲ μ' ἄρεζαν. Βρισκόμουν σὲ πολὺ δύσκολη θέση. Μιά βραδυνὰ σὰν γύρισα σπίτι δὲν βρῆκα τὴν Κίτσα ἐκεῖ. Εἶχε φύγει. Ἀφήνωντάς μου κι ἓνα γράμμα. Τῶχο ἐπάνω μου. Νὰ τί μοῦ γράφει :

«Δίχως νὰ προσκληθῶ ἦλθα μιὰ νύχτα σπίτι σου. Καὶ τῶρα, φεύγω πρὶν ἔρωχτῶ. Ἐμαθα τὴν πραγματικότητα. Δὲν εἶν' ἀνάγκη νὰ μοῦ κρύβεις πιά τίποτε. Ὅμως μὴ φαντασθεῖς πὼς πάλε ἔπαυσα νὰ σ' ἀγαπῶ. Κάθε ἄλλο. Δὲ θέ-

λω νὰ χαλάσω τὴν ἡσυχία σου. Νὰ γενῶ ἐμπόδιο στὴν εὐτυχία σου. Φεύγω. Ἡ γυναίκα τοῦ δρόμου ξαναγυρνᾷ στο δρόμο. Καὶ μὴ στενοχωρεθεῖς καθόλου γιὰ μένα. Μὴ φοβᾶσαι. Δὲ θὰ με ξαναδεῖς πιά ποτές ...»

Κι ἀλήθεια, δὲν τὴν εἶδα πιά ποτές ἀπὸ τότε. Καὶ μοῦκανε τόσον κόπο αὐτό! ... Τόσον κόπο ... Γιατί κι ἐγὼ τὴν ἀγαποῦσα. Δίχως νὰ τὸ καταλαβαίνω. Ἀγαποῦμε πολλές φορές ἓνα πρόσωπο, κάποιον πράγμα δίχως νὰ τὸ νοιώθουμε, πού μόλις τὸ χάσουμε ἀντιλαμβανόμεστε τὴν ἐπιρροή του ἐπάνω μας ... Ναι. Μ' ἄφησε δίχως αἰτία. Ὡς τώρα ἀκόμα δὲν μπόρεσα νὰ καταλάβω γιατί ...

Στὸ σημείο αὐτὸ ἀκουσθήκη ἔξω θόρυβος. Δυὸ ἀστυνόμοι ὀδηγοῦσαν στο τμήμα μιὰ γυναίκα. Μιὰ γυναίκα τοῦ δρόμου. Τὴν εἶχαν βρεῖ ἐκεῖ μεθυσμένη Μισοπεθαμμένη.

Ὁ Δῆμος δὲν ἔδωσε σημασία σ' αὐτό. Οὔτε κι οἱ ἄλλοι. Ἐακολούθησαν νὰ μιλοῦν. Νὰ συζητοῦν γιὰ τὴ βραδυνὴν πρεμιέρα.

Σὲ λίγο σηκώθηκαν νὰ φύγουν. Εἶχε περάσει ἀρκετὰ ἡ ὥρα. Ἐπρεπε νὰ προφτάσουν καὶ στο θέατρο. Νὰ δοῦν τὸ ἔργο πού ἐνέπνευσε μιὰ γυναίκα τοῦ δρόμου, πού ξαναγύρισε στο δρόμο.

II

Σὰν τὴ βρῆκαν μεθυσμένη στο δρόμο τὴν κουβάλησαν στο τμήμα. Κι ἀπὸ κεῖ σιὸ Νοσοκομεῖο. Στ' ἀφροδίσια. Θᾶταν περασμένα μεσάνυχτα. Ὁ ἐσωτερικὸς γιαιτρός εἶχε γυρίσει ἀπὸ τὸ θέατρο. Καὶ διηγότανε σις νοσοκόμες τὸ ἔργο. Καὶ τὸ τί γίνηκε αἰτία στο συγγραφέα του νὰ τὸ γράψει. Γιατί τῶζαιρε αὐτό. Τῶχο ἀκούσει τὸ ἴδιο ἀπόγευμα ἀπὸ τὸν ἴδιο. Σ' ἓνα φιλικὸ σπίτι. Τέλειωσε ἔτσι

— Ἐκείνη, ποιὸς ξαίρει γιὰ ποιὰν αἰτία, τὸν ἄφησε κι ἔφυγε. Αὐτὸ τὸν πείραξε πολὺ. Καὶ γιὰ θύμησή της ἔγραψε τὸ κομμάτι αὐτό. Πού τόσο ἄρεσε σήμερα. Ἴσως ἂν δὲν ἔφευγε ἡ γυναίκα ἐκείνη, νὰ μὴ μποροῦσε νὰ τὸ γράψει.

Τί ξαίρετε; Τὸ μυαλὸ τοῦ ἀνθρώπου πολλές φορές εἶναι περίεργο

— Ὅπως καὶ νᾶναι ὅμως τὸ πράγμα φέρθηκε πολὺ χυδαῖα εἶπε μιὰ ἀπ' αὐτές πού τὸν ἄκουγαν. Μιά νοσοκόμα, πούχε παρατήρει καὶ κείνη τὸν ἄντρα της κι ἔφυγε μ' ἓνα φίλο της, δὲν ἔπρεπε νὰ φερθεῖ ἔτσι.

Ἡ Κίτσα ἦταν κοντά τους. Περίμενε νὰ τὴν ἐξετάσουν. Κι ἄκουε. Τιμουδιὰ δὲν ἔβγαζε. Μὰ δὲ βάσταξε στο τέλος. Ὅταν ἄκουσε νὰ τῆς ρίχνουν τ' ἄδικο δὲν κράτησε τὸν ἑαυτὸ της. Ἐσχύθηκε σ' ἀναφυλλητά.

— Ὁχι. Ὁχι, φώναξε. Δὲν ἔχετε δικαιο. Δὲν ἔχετε δίκη. Δὲν τὸν ἄφησε νὰ φύγει ἡ γυναίκα αὐτὴ τὸ Δῆμο. Ὁχι. Φέμματα σᾶς εἶπε. Ἐκεῖνος τὴν ἔδωξε. Ναι. Ἐκεῖνος τὴν ἀνάγκασε νὰ φύγει ...

Καὶ ξανάρχισε τὰ κλάμματα. Ὁ γιαιτρός κι οἱ νοσοκόμες δὲν ἀπόρησαν καθόλου. Φαντάσθηκαν πὼς βρισκονται μπρὸς σὲ καμμιὰ τρελλή. Τρελλὴ ἀπὸ τὴ σύφιλη. Τέτοιες ἀφθονοῦσαν τὸν τελευταῖο καιρὸ. Καὶ σίγουρα θὰ χαμογέλασαν. Γιατί αὐτὴ τ' ἀντιλήφθηκε. Καὶ ξανάρχισε πὸ ἡσυχία.

— Χαμογελάτε. Θὰ νομίζετε ἴσως πὼς βρῖσκεστε ἀντίκρου σὲ καμμιὰ τρελλή. Ἐχετε δίκη. Δὲν εἶναι μόνο ἀπὸ ἀρρώστεια πού τρελλαίνεται ὁ ἀνθρωπος. Ὁχι. Καὶ τὰ βάσανα τὸν τρελλαίνουν. Κι ἡ δυστυχία, κι ἡ ἀθλιότητα. Ἀκόμα κι ἡ ἀδικία.

Τὸ Δῆμο, ἀλήθεια, τὸν γνώρισα ὅπως σᾶς εἶπε κι ὁ ἴδιος. Πῆγα σπίτι του δίχως νὰ προσκαλεσθῶ. Μὰ με κράτησε ἐκεῖνος. Ἐνῶ μποροῦσε νὰ με διώξει. Ζήσαμε κάμποσο καιρὸ μαζί. Στὸ σπίτι ἐκεῖνο με τὸν ἐρχομὸ μου μπῆκε κι ἡ τύχη. Ὅσα ἔργα ἔγραψε παίχθηκαν. Κι ἐπέτυχαν. Κι ὁ ἴδιος κέρδισε λεφτά. Πρῶτα κανεῖς διευθυντῆς δὲ δεχόταν τὰ ἔργα του τῶρα τοῦ τὰ ζητοῦν. Μὲ χίλιες δυὸ θυσίες. Ὅμως, καλὰ λένε πὼς σ' ὅποιον σπίτι μπεῖ ἡ ἐπιτυχία φεύγει ἡ εὐτυχία ... Ἀπὸ τὴ μέρα πού ἀνεβάστηκε τὸ πρῶτο του ἔργο, ἄρχισε νὰ με παραμελεῖ. Δὲ με λογάριζε καθόλου. Λὲς καὶ

δὲ βρισκόμουν σπίτι. Λὲς καὶ δὲν ἦμουνα ἐγὼ ἐκείνη πού τοῦδυνα δύναμη νὰ γράφει τὰ κομμάτια του. Τὰ τόσο ζωντανὰ πού ἄρεζαν στον κόσμο. Γυροῦσε ἀργὰ τὸ βράδυ ... Μ' ἄφηνε πολλές φορές νὰ ἔφευγε δίχως νὰ μοῦ λέγει λέξη. Αὐτὸ μ' ἔκαμνε τόσο κακό ... Γιατί καταλάβαινα πὼς εἶχε κάποιαν ἐρωμένη. Καὶ γιὰ χατῆρι της παρατοῦσε ἐμένα... Δὲ θυμοῦμαι μέρα νὰ μ' ἔχει πάρει κάπου μαζύ του. Δὲ με καταδεχότανε. Ἡμουνα βλέπετε μιὰ γυναίκα τοῦ δρόμου. Με κρατοῦσε σπίτι του μονάχα γιὰτί με λυπότανε. Ἐνῶ ἐγὼ τὸν ἀγαποῦσα. Τὸν λάτρεινα ... Ὅμως πάλε δὲν μποροῦσα νὰ ὑποφέρω τὴν ὑποψία μονάχα πού χαριζε τὴν καρδιά του σ' ἄλλη γυναίκα. Δὲν ἤθελα τὰ δικάια μου νὰ τὰ χαιρόταν ἄλλη. Ἀ! ... Αὐτὸ δὲν τῶθελα καθόλου ...

Ἦταν τὸν καιρὸ πῶγραφε ἓνα δράμα γιὰ τὸ «Ἀτελιέ». Τοῦ τῶχε ζητήρει ὁ διευθυντῆς; του. Μιά μέρα, ἐνῶ ἐργαζόταν εἶχε ἀντίκρου του τὸ ρολόγι. Καὶ κάθε λίγο τὸ συμβολεύοταν. Κατάλαβα ὅτι θὰ πῆγαινε πάλε κάπου. Καὶ φρόντιζε νὰ μὴ ἀργήρει. Δὲ συγκρατήθηκα. Τὸν ρώτησα.

— Ὅταν γράφεις, γιὰτί ἔχεις τὸ ρολόγι ἀντίκρου σου; Πρόκειται νὰ φύγεις πάλι;

— Ναι, ἀπάντησε ξερά.

— Καλά. Πού θὰ καταλήξει αὐτὸ ἔτσι, εἶπα. Κάθε βράδυ θὰ μ' ἀφήνεις μονάχη στο σπίτι;

— Εἶναι μερικὰ μέρη πού πρέπει νὰ πηγαίνω μονάχος, πρόσθεσε. Καὶ νὰ σοῦ πῶ; Δὲν ἔχω διάθεση νὰ μ' ἀνακρίνουν κάθε μέρα ... Δὲ μπορῶ νὰ καταστρέψω τὸ μέλλον μου γιὰ σένα ...

Ράγιες ἡ καρδιά μου στὰ λόγια αὐτά. Κι ἄρχισα νὰ σκέφτομαι. Πικρὰ-πικρὰ. Καὶ μουρμούρισα;

— Τὸ μέλλον σου ... Ναι, πρέπει νὰ σκέφτεσαι τὸ μέλλον σου. Ἐγὼ πάντα τὸ φοβόμουν αὐτό. Πάντα σκεφτόμουν τὴν τύχη μου. Καὶ δὲν εἶχα ἄδικο. Σήμερα παραμελιέμαι. Αὔριο ... Ποιὸς ξαίρει τί θὰ γείνω! ... Πρῶτα πόσο μ' ἀγαποῦσες... Δὲ θὰ ξεχᾶσω ποτές τις εὐ-

τυχημένες εκείνες μέρες ... Σὲ σέβανε ἢ δόξα ἔπνιξε τὴν ἀγάπη ... Ζητᾶς τώρα εὐκαιρία νὰ μὲ ξεφορτωθεῖς ... Κατάνησα πιά ἕνα περιττὸ βᾶρος γιὰ σένα ... εἶμαι μιὰ δυστυχημένη γυναίκα ἐγὼ ... Μπορεῖς ὁπότε θέλεις νὰ μὲ πετάξεις ἄπου. Σὰν ἕνα παλιὸ κουρέλι ... Οἱ παλιὲς εὐτυχημένες μέρες ... Δὲ θὰ τις ξεχάσω ποτέ ... Πέρασαν σὰν ὄνειρο ἐκεῖνες ... Πᾶνε ...

Δὲ μ' ἀπάντησε. Μάζεψε ἀδιάφορα τὰ χαρτιά του. Ντύθηκε. Χτενίστηκε κι' ἔφυγε. Δίχως νὰ μοῦ πει λέξη.

Ἐμείνα γιὰ κάμποσα λεφτὰ ἀκίνητη στὴ θέση μου. Καὶ συλλογιζόμουνα, τὴν τύχη μου τὴν ἀτυχή ... Μὲ μιᾶς τὸ μάτι μου ἔπεσε στὸ σακάκι του. Φεύγοντας εἶχε λησμονήσει νὰ πάρει τὰ χαρτιά του. Σηκώθηκα. Σκάλιξα τὶς τσέπες του. Βρῆκα ἕνα γράμμα. Καὶ τὸ διάβασα. Νά το. Τῶχο φυλαγμένο στὸν κόρφο μου. Εἶναι ἀπὸ μιὰ γυναίκα. Αὐτὴν ποῦ μοῦ τὸν πῆρε. Νὰ τί τοῦ γράφει. «Στάθηκες πολὺ εὐγενικὸς μαζί μου φανερώωντάς μου ὅλα. Σὲ συγχωρῶ μ' ὅλη μου τὴν καρδιά. Γιατί σ' ἀγαπῶ τόσο, ἀγαπημένε μου ... Μονάχα τελειῶνε πρὶν πάρει εἶδηση ὁ μπαμπάς ... Θὰ γκρεμιστοῦν τότες τὰ παλάτια ποὺ χτίσαμε στὶς καρδιές μας ... Ξεφορτώσου τὴν μιὰ ὥρα ἄρχιτερα ...»

Τάχα μάθει πιά ὅλα. Γι' αὐτὸ φρόντιζε νὰ μὲ παραμελεῖ τὸν τελευταῖο αὐτὸν καιρὸ ... Γι' αὐτὸ μὲ μιλοῦσε κάθε λίγο γιὰ τὸ μέλλον του ... Ἐπρεπε νὰ τῶχα καταλάβει. Δὲ μπορούσε φυσικὰ νὰ μὲ πάρει γυναίκα του. Θὰ μὲ πετοῦσε μιὰ μέρα στὸ δρόμο. Μὲ τὰ χυδαιότερα λόγια. Ἄ! ... Δὲ θὰ βαστοῦσα ποτέ σ' αὐτό: Δὲ θὰ θελα ποτέ νὰ σταθῶ μάρτυρας μιᾶς τέτοιας σκηνῆς. Θάφευγα μόνη μου πρὶν τὸν ἀναγκάσω νὰ προφέρει τὰ βαρεὰ λόγια. Τὰ λόγια τοῦ διωγμοῦ. Κι' ἔφυγα ...

Κι' ἔφυγα. Ἐφυγα ἀφοῦ τοῦ ἄφησα ἕνα γράμμα ...

Σὰν βρέθηκα στὸ δρόμο ἀνατρίχιασα στὴ σκέψη ποῦ θὰ ξαναρχίζα τὴν παλιὰ ζωὴ μου. Μοῦ φαινόταν τόσο δύσκολο αὐτό. Τόσο δύσκολο ... Προτιμοῦσα τὸ

θάνατο. Μὰ πάλι ἡ ζωὴ εἶναι γλυκειά. Δὲ σοῦ κάνει δύναμη νὰ τὴν χωριθεῖς. Μ' ὅλες τῆς τὶς δυστυχίες. Καὶ τὶς ἀθλιότητες.

Περπατοῦσα χωρὶς κατεύθυνση. Σκεφτόμουνα τὸ Δῆμο. Φυσικὰ ἐκεῖνος, μόλις θὰ πῆρε τὸ γράμμα μου θὰ χάρηκε. Τοῦφευγε ἕνα βᾶρος. Ὅμως δὲ μπορούσε καὶ νὰ μὴ λυπηθεῖ γι' αὐτό. Ἴσως σὰν ἔμεινε μόνος, νὰ στριφογύρισε μὲς στὸ δωμάτιο. Νὰ ζήτησε κάτι ποῦ νὰ μὲ θυμίζει. Ἴσως νὰ φίλησε κι' ὅλας τὰ μέρη ποὺ ἀκούμπησαν τὰ χέρια μου. Γιατί κι' αὐτός, εἰν' ἀλήθει, μ' ἀγαποῦσε. Ὅμως τὴ δόξα πιότερο ἀπὸ μένανε.

Ἐφθασα ἔτσι στοὺς παληούς μου τόπους. Δίχως νὰ τ' ἀντιληφθῶ.

Μπῆκα σ' ἕνα ἀλαφρὸ κέντρο. Βρῆκα ἐκεῖ τοὺς παληούς μου φίλους. Κι' ἤπια μαζί τους. Ἦπια. Ἦπια. Ὡς ὅσον δὲν ἤξαιρα πιά τί ἔλεγα καὶ τί ἔκαμνα... Τὴ νύχτα ἐκείνη πλάγιασα μ' ἕναν ἀπ' αὐτούς. Τὸ ἴδιο καὶ τὴν ἄλλη. Καὶ τὴν ἀκόλουθη. Καὶ τὴν κατοπινὴ. Εἶχα ξαναρχίσει πιά τὴν παλιὰ ζωὴ μου. Ἡ γυναίκα τοῦ δρόμου εἶχε ξαναγυρίσει στὸ δρόμο.

Κύλισε κάμποσος καιρὸς. Ἐγὼ γιὰ νὰ ξεχνῶ τὶς πίκρες μου—λένε πὼς τὸ πιότὸ σὲ κάνει καὶ ξεχνᾶς—ἔπινα κάθε μέρα. Εἶχα συνηθίσει ὅλα τὰ εἶδη. Ρακί. Ρετσίνα. Βερμουτ. Λικιέρ. Μορφίνη. Καὶ στὸ τέλος κοκαΐνη. Ἔτσι μπορούσα νὰ ξεχνῶ τὸ Δῆμο.

Μὰ σήμερα τ' ἀπόγευμα περνοῦσα ἀπ' ἕνα σπίτι. Ἄπ' τ' ἀνοιχτὸ παράθυρο μοῦ φάνηκε ν' ἄκουσα τὴ φωνὴν του. Στάθηκα. Κι' ἄκουσα. Πραγματικὰ ἦταν ἐκεῖνος ποῦ μιλοῦσε. Ξεχώρησα καθαρὰ τί ἔλεγε. Συζητοῦσε γιὰ τὸ τελευταῖο του δράμα. Γι' αὐτὸ ποῦ παίχθηκε σήμερα. Ποῦ εἶδατε. Κι' ἀρέσατε.

Ἀκούμπησα στὸν τοῖχο τ' ἀντικρυνοῦ σπιτιοῦ κι' ἄκουα. Εἶμουν βυθισμένη στὶς γλυκὲς θύμησές μου ... Τότες, πέρασαν δυὸ μεθυσμένοι. Μὲ εἶδαν. Ὁ ἕνας μὲ πλησίασε. Θέλησε νὰ μὲ πάρει μαζί του. Ἀρνήθηκα. Δὲν ἤθελα νὰ χάσω τὴν ἀπόλαυση ποῦ μοῦ χάριζε ἡ φωνὴν του. Τὴ σκληρὴ ἀπόλαυση. Καὶ

τὴν ἡδονικὴ μαζί. Μὲ κατάφερε τότε ἕνα δυνατό χτύπημα. Φαίνεται νάπεσα. Γιατί εἶμαι πληγωμένη στὸ κεφάλι ... Παρακάτω δὲ θυμοῦμαι τί γίνηκε...

Σὰν ἦρθα στὸν ἑαυτὸ μου βρισκόμουν στὸ τμήμα ... Ὅμως πόσο μετανοῶ ποῦ μὲ τὸ χτύπημα ἐκεῖνο δὲν πέθανα. Ἄχ! ... Ναι, γιατί νὰ μὴ χτυπήσω πιὸ γερὰ σὲ καμμιὰ πέτρα. Καὶ νὰ χαθῶ γιὰ πάντα. Ἀκούοντας τὴ φωνὴν ποῦ τόσο ἀγάπησα στὸν κόσμον! ... Ναι... Γιατί; ..

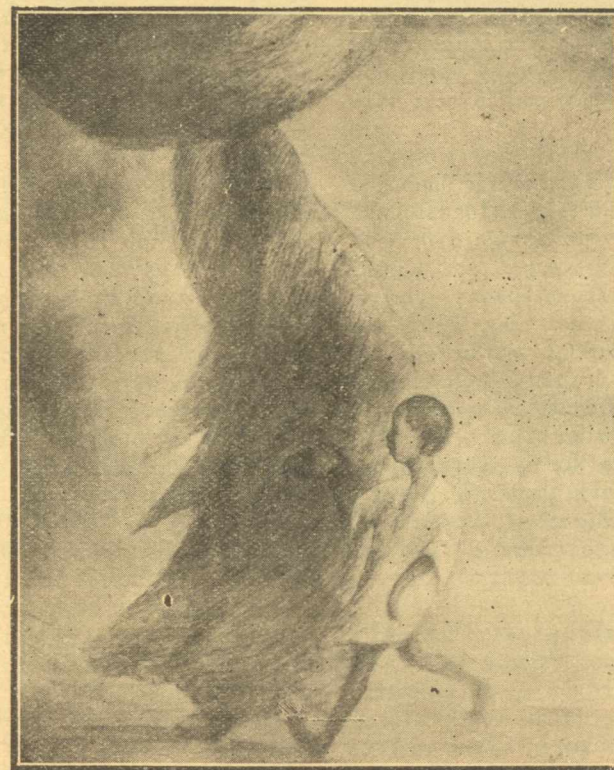
Ξαναρχισε νὰ κλαίει. Οἱ νοσοκόμες

δὲν μπόρεσαν νὰ κρατήσουν τὴ συγκίνησή τους. Τὸ ἴδιο κι' ὁ γιατρός. Μὰ δὲν ἤθελε νὰ φανεῖ. Κινδύνευε ἡ ἀξιοπρέπεια του. Νὰ συγκινηθεῖ ἀπ' τὰ λόγια μιᾶς γυναίκα τοῦ δρόμου.

Βιαστικὰ τὴ σήκωσε. Τὴν ἐξέτασε, κι' ἔδωσε ἕνα ἀριθμὸ στὶς νοσοκόμες. Κι' ἐκείνες τὴν πῆραν καὶ βγῆκαν ἔξω. Κι' ὁ ἴδιος πῆγε νὰ κοιμηθεῖ. Ἦταν προχωρημένη ἡ ὥρα ...

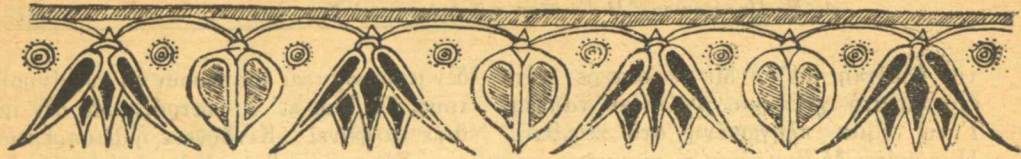
1931

Α. Ν. ΠΑΠΑΖΟΓΛΟΥ

Ν. ΝΙΚΟΛΑΪΔΗ

ΣΙΜΟΥΝ

ΞΕΝΟΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΕΣ

ΕΛΙΝ ΠΕΛΙΝ

[Το βιογραφικό αυτό σημείωμα δημοσιεύθηκε μεταφρασμένο γαλλικά στην επιθεώρηση «Les Balkans» του Σ. Λευκοπαρίδη τεύχος 10 II του 1931. Έπειδή η επιθεώρηση αυτή έχει πρόγραμμά της την Βαλκανική συντηρόση, μερικά μέρη αντίθετά του τὰ παρέλειψε ή τὰ τροποποίησε με την άδειά μου. Α. Λ.]

Ήμουνα σπουδαστής ακόμα στο Ζαρίφειο Διδασκαλείο της Φιλιππούπολης — Ιστορία είκοσιπέντε χρόνων — όταν πρωτοδιάβασα διηγήματα του Έλιν Πελίν, μεταφρασμένα στο έλληνικό από τον βουλευτή τώρα Θεσσαλονίκης και γνωστότατο δημοσιογράφο Νικ. Ζαρίφη, και δημοσιευμένα στην έλληνικήν έφημερίδα «Ειδήσεις του Αΐμου», που έβγαινε στην Ίδια πόλη.

Θυμობμαι, μου είχαν κάνει διαθειάν έντύπωση κι' έν από αυτά τὸ θυμობμαι ακόμα. Μιλούσε για έναν καλόγερο, που κατέβαιναν από τὸ μοναστήρι στη χώρα για δουλειές καβλά στο μουλάρι. Καθώς προχωρούσε, κάτι λευκό έβλεπε μακριά μέσα στο πράσινο φόντο των άμπελιών. Τι νάταν; Τι μπορούσε νάταν για τὴ φαντασία ένδς καλόγερου, νέου, γεμάτου σφρίγους, γεμάτου όρμης φυλακισμένες; Γυναίκα. Ναι, γυναίκα εινε. Όχι, δέν εινε. Εινε, σοῦ λέω. Κι' ή φαντασία του όργιάζει σ' όράματα, ως τὴν στιγμή, που πλησιάζοντας διακρίνει, ότι ήταν ένα κορμί ζώου καρφωμένο σ' ένα παλούκι, συνθησιμένο φέδητρο για τὰ πουλιά.

Από τότε είχα σέ μεγάλην υπόληψη αὐτόν τὸν Βούλγαρο συγγραφέα. Σύγκαιρα μαθαίνοντας βουλγαρικά — υποχρεωτικό μάθημα, όπου τύχαινα δικό του έργο, μ' ευχαρίστηση πάντα τὸ διάβαζα.

* *

Στὴ Βαλκανική δέν προσέχτηκε καμ

μιὰ από τις λογοτεχνίες τῆς Βαλκανικής. Τὰ μίτη κι' ή έχθηρα, που χώριζαν τὸς βαλκανικούς λαούς στο πολιτικό επίπεδο, περνούσαν και στὴ σφαίρα των γραμμάτων και τεχνῶν. Μικρὴ εξαίρεση ή Ελλάδα, ή ξεχωριστὴ αὐτὴ χώρα του φιλελευθέρου πνεύματος, του άμνησικακου λαού, που εινε πάντα έτοιμος νὰ δώσει τὸ χέρι τῆς φιλίας και τῆς λήθης των περασμένων. Στὴν Ελλάδα λοιπόν προσέχτηκεν ικανοποιητικὴ και μάλιστα με τὴν πρωτοβουλία άνηθρόπων κατατρεγμένων από τὸν βουλγαρικό σόδιτισμό των πρὸ του 1910 χρόνων, οι όποιοι έπρεπε νὰ κρύβουν άτβεστο τὸ μίσος τους, ή βουλγαρική — περιορίζομαι σ' αὐτὴν — λογοτεχνία. Έτσι πολλῶν Βουλγάρων συγγραφέων τὰ όνόματα εινε γνωστά στον τόπο μας από τις μεταφράσεις έργων τους, που δημοσιεύθηκαν σέ περιοδικὰ και βιβλία. Τελευταία ακόμα έκυκλοφόρησε βιβλίο για τὴ Νέα Βουλγαρική λογοτεχνία από Έλληνα συγγραφέα με τὸ ψευδώνυμο Πέτρι. (!) Αντίθετα, στὴ Βουλγαρία, κατὰ πὸς γνωρίζω, δέν έχει μεταφραστει, ούτε δημοσιευτὴ Έλληνικὸ λογοτεχνημα, έντος από τ' άρχαία κείμενα, κι' εινε ζήτημα αν εινε γνωστό εκεί και τὸ όνομα μόνο του Παλαμά.

Παράπονο; Κάθε άλλο. Κάθε ένας

ΠΕΤΡΙ. Η Νέα Βουλγαρική λογοτεχνία. Αθήνα 1931

λαός εργάζεται με τὸ δικό του τρόπο, κι' όπως λέει ή παροιμία «κάθε άρνι άπό τὸ πόδι του κρέμεται».

* *

Ο Έλιν Πελίν, με τὸ πραγματικὸ του όνομα Ντιμίταρ Ίβάνωφ, γεννήθηκε στις 18 Ιουλίου 1878 στο χωριό Μπατλοβα, τῆς περιφέρειας Σόφιας. Ο πατέρας του, γνωστός σ' έλη τὴν έπαρχία για τὸ σπινθηροβόλο πνεύμα του και για τὸν γλυκό του χαρακτήρα, έφρόντισε για τὴ μόρφωση των παιδιῶν του. Δυὸ από τὸν γιούς του τελείωσαν τὴν Ανωτάτη Σχολή (Πανεπιστήμιο) κι' έγειναν καθηγητὲς Γυμνασίου κι' ένας άλλος τελείωσε πρωτοβάθμιος δάσκαλος. Αὐτὸ εὐνόησε πολὺ τὴ γρήγορη άνάπτυξη του μικροῦ Ντιμίταρ: τὰ βιβλία και τὰ περιοδικὰ, που παίρνανε τ' άδελφια του, του δώσανε τὴ δυνατότητα ν' άφοσιωτὴ στην άνάγνωση και στο γράψιμο. Έξ άλλου, τόσο τὸ χωριό, όσο κι' ή γεμάτη όμορφίες όρεινὴ έπαρχία επέδρασαν στὴν επιδεικτικὴ έντυπώσεων ψυχὴ του μικροῦ και ζωηροῦ Ντιμίταρ, ο όποιος δέν έμποδιζότανε ως τόσο νὰ περνά τὰ παιδικὰ του χρόνια με παιχνίδια και σκασίματα από τὸ σκολειό.

Ο Έλιν Πελίν πήρε τὴ στοιχειώδη του μόρφωση στο χωριό του και κατόπι μαθήτεψε στὴν πολιτεία Ζλάτιτσα. Αὐτὸ κάμνει τὴν πρώτη του λογοτεχνικὴ δοκιμὴ με τὸ ποιηματάκι «Σπουργιτάκι», που προαναγγέλλει τὸν μέλλοντα τεχνίτη τῆς ρίμας. Υστερα φοίτησε στο Γυμνάσιο τῆς Παναγιούριστε και χωρὶς νὰ τὸ τελειώσει πήγε στὴ Σόφια, όπου όμως ήταν πὸ τακτικὸς έπισκέπτης τῆς Έθνικῆς Βιβλιοθήκης παρ' οσο του Γυμνασίου, από τὸ όποιο και τὸν αποβάλανε στο τέλος.

Ο Έλιν Πελίν ήταν γνωστός στους συντρόφους του κι' ως καλός ίχνογράφος κι' ή ένδόμυχή του σκέψη κατὰ τὰ μαθητικά του χρόνια ήταν νὰ έγγραφῆ στὴ Σχολὴ Ζωγραφικῆς, αλλά δέν μπόρεσε νὰ τὴν πραγματοποιήσει και έδωσαν έλη του τὴν προσοχή στὴ λογοτε-

ΕΛΙΝ ΠΕΛΙΝ

χνία. Μπλεγμένος μ' αὐτὴ, δέν μπόρεσε νὰ παρακολουθήσει τὰ γυμνασιακά του μαθήματα κι' έδέησε νὰ χωριστὴ για πάντα από αὐτά.

Κατόπι ένα δυὸ χρόνια έκανε τὸ δάσκαλο στο χωριό του και τὸ 1899 ξαναπήγε στὴ Σόφια, όπου όμως τὸν περιμένει μεγάλη δυστυχία, γιατί μ' οσο και νὰ γράφει σ' έφημερίδες και περιοδικὰ με διάφορα όνόματα δέν κερδίζει μεγάλα πράγματα. Τὸ 1902 διευθύνει τὸ περιοδικὸ «Σέλκα ραζγειοδόρκα» κι' εινε πιά διάσημος με τὰ διηγήματά του, δημοσιευμένα εδῶ κι' εκεί. Τότε, για νὰ δοτὴ μεγαλειότερη ευκολία στο νεαρό λογοτεχνὴ νὰ εργαστὴ και τελειοποιητὴ, ο τότε ύπουργὸς τῆς Παιδείας Ίβαν Σισμάνωφ τὸν διορίζει στὴν Έθνικὴ Βιβλιοθήκη και κατόπι τὸν στέλνει στο Παρίσι. Οκτῶ μῆνες μένει εκεί ο Έλιν Πελίν και γυρνώντας στὴ Σόφια διορίζεται πάλι στὴν Έθνικὴ Βιβλιοθήκη από τὸν ίδιον ύπουργὸ όπου εργάζεται ως τὰ σήμερα.

Ὁ Ἐλιν Πελιν συνεργάσθηκε σ' ἄλλα σχεδὸν τὰ βουλγαρικά περιοδικὰ καὶ πρὸ πολὺ στὸ εὐθυμογραφικὸ «Μπαλγκαράν». Πρωτοπαρουσιάστηκε στὸ κοινὸ τὸ 1894 σὲ ἡλικία 16 χρόνων, μετὰ τὸ διήγημα «Στὸν τάφο τῆς μητέρας» στὸ περιοδικὸ «Ἰζβόρ». Μετὰ δέκα χρόνια, τὸ 1904, βγήκεν ὁ πρῶτος τόμος διηγημάτων του καὶ ἡ κριτικὴ ἐσημείωσε τὸ ταλέντο καὶ τὴ συμβολὴ τοῦ Ἐλιν Πελιν στὴ βουλγαρικὴ λογοτεχνία, στὴν ἑποία συνεισέφερε καὶ ἕναν τόμο χιουμοριστικὰ διηγήματα μετὰ τὸν τίτλο «Στάχτη ἀπὸ τὰ τσιγάρα μου».

Τὸ Μάη τοῦ 1919 γιορτάσθηκαν πανηγυρικὰ στὸ ἐθνικὸ θέατρο τῆς Σόφιας τὰ εικοσιπεντάχρονα τῆς συγγραφικῆς του ἐργασίας. Διάφορα σωματεῖα καὶ ὀργανισμοὶ τὸν χαιρέτισαν μετὰ πολλὴ συμπάθεια καὶ τὸ Ὑπουργεῖο τῆς Παιδείας τοῦ ἀπένευε καλλιτεχνικώτατο δίπλωμα. Μετὰ τὴν εὐκαιρίαν αὐτὴ ἐξεδόθη καλλιτεχνικὴ συλλογὴ μετὰ τὸν τίτλο «Διαλεχτὰ διηγήματα», μόνον σὲ πεντακόσια ἀντίτυπα, σχῆμα μεγάλου ὄγδου, μετὰ εἰκόνες τοῦ καλλιτέχνη Μαρίνωφ.

*
**

Ὁ Ἐλιν Πελιν ἔγραψε καὶ γράφει διηγήματα, εὐθυμογραφήματα, πεζὰ τραγούδια καὶ στίχους. Γιὰ τὸ ἔργο του ὁ καθηγητὴς Ἄλ. Μπαλαμπάνωφ γράφει:

«Πρῶτ' ἀπ' ἄλλα ὁ Ἐλιν Πελιν κατέχει τὸ ἰσχυρότερον ὄπλο τοῦ ποιητῆ: δὲ μιλεῖ ὁ ἴδιος, δὲν ἀνεκατεύεται οὔτε φανερά οὔτε κρυφὰ στὶς δουλιές τῶν ἡρώων του, οὔτε καὶ ἀνακατεύει τὶς σκέψεις του μετὰ τὶς δικές τους ἀφήνει πρόσωπα καὶ πράγματα ν' αὐτοπαρουσιάζονται. Μετὰ μιὰ λέξη, δὲν προσπαθεῖ μετὰ τὸ ἀνιαρὸ πάθος τῶν μεσαζόντων νὰ κάνει τὸν ἑαυτὸ του ἐνδιαφέροντα, ἀλλὰ κάμνει ἐνδιαφέροντες τοὺς ἥρωές του καὶ τὰ γεγονότα. Εἶνε γεμάτος χιούμορ, ἀλλὰ δὲ μᾶς δρίζει τὸ σημεῖο, ὅπου θὰ γελάσουμε διηγεῖται, ἀλλὰ δὲν ἀναστενάζει, ὅπως μερικοὶ ἀπὸ τοὺς λεγόμενους

«λυρικούς» διηγηματογράφους. Καὶ ποτὲς δὲ ρίχνεται τῶν ἡρώων του προσωπικὰ ὁ ἴδιος ἢ ἐναντίον τοῦ κακοῦ, γιὰ νὰ τὸ καυτηριάτῃ, ἀλλὰ τὸ ἀφήνει μόνον νὰ ἐνεργῇ, μόνον του νὰ μᾶς δείχνεται τέτοιο, ποὺ εἶνε. Κι' ὄχι μόνον τὸ κακό, ἀλλὰ καὶ τὸ καλὸ καὶ γενικὰ, κάθε τί, ποὺ γίνεται καὶ κινεῖται στὸ διήγημά του. Ἔτσι ὁ Ἐλιν Πελιν ἀποφεύγει μ' ἐπιτυχία τὴν κακὴ ἐκείνη τάση, ποὺ σκοτώνει τὴν ποιητὴ καὶ τὴν ἰδέαν του. Δὲ μᾶς ἐπιβάλλεται, ἀλλὰ μᾶς ὑποβάλλει.»

Ἐνας ἄλλος Βούλγαρος ὁ Ντ. Κιόρτζεφ λέει ὅτι ὁ Ἐλιν Πελιν εἶναι ποιητὴς, ποὺ γι' αὐτὸν ὁ κόσμος ἔχει ἀξία μόνον γιὰ τὸ ὄρατο καὶ τὸ καλὸ, ποὺ κρύβει, καὶ ὅτι οἱ Βούλγαροι πρέπει νὰ εἶνε εὐχαριστημένοι καὶ ὑπερήφανοι γιὰ ὅτι τοὺς ἔδωκε τόσα χρόνια ὡς τώρα.

Ὁ δικός μας Πέτρι στὴ «Νέα βουλγαρικὴ λογοτεχνία», ποὺ προανάφερα, χαρακτηρίζει τὸν Ἐλιν Πελιν νουδελίστα καὶ ἀπεριόριστη δημιουργικὴ φαντασία, καὶ γιὰ τὰ ἔργα του λέει, ὅτι τὰ ξεχωρίζει περίσσια παρατηρητικότητα καὶ ζωντάνια.

Ἄν πρέπει νὰ πῶ καὶ ἐγὼ τὴ γνώμη μου, θὰ θυμηθῶ τὴν ἐνδόμυχη σκέψη τοῦ Ἐλιν Πελιν στὰ νεανικά του χρόνια νὰ ἐγγράφῃ στὴ Σχολὴ Ζωγραφικῆς. Ἄς μὴ πραγματοποιήσῃ τὴ σκέψη αὐτὴ, ἄς μὴν ἱκανοποίησε τὴν ψυχικὴν του διάθεση πρὸς τὴ ζωγραφικὴ. Αὐτὴ φανερώθηκε στὰ λογοτεχνικά του ἔργα. Ὁ Ἐλιν Πελιν εἶνε ὁ ζωγράφος, ποὺ ἀντὶ νὰ κρατῇ πινέλα κρατῇ πέννα. Τὰ διηγήματά του καὶ κάθε τί ποὺ ἔγραψε: ἂν δὲν εἶνε μιὰ ζωγραφιά, ἀποτελοῦνται τὸ καθένα ἀπὸ σειρὰ εἰκονοῦλες τόσο ζωντανές, ποὺ μπορεῖ κανεὶς νὰ κλείσῃ τὰ μάτια καὶ νὰ τὶς δῇ νὰ περνοῦν μιὰ μιὰ ἐμπρὸς του, καὶ τί νὰ πῶ ἄλλο! συμφωνῶ ἀπόλυτα μετὰ τὸν συμπατριώτη του, ποὺ εἶπεν ὅτι οἱ Βούλγαροι πρέπει νὰ εἶνε περήφανοι γι' αὐτόν.

Α. ΑΡΓΗΣ

ΔΥΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΤΟΥ ΠΟΙΗΤΗ ΜΙΧ. Γ. ΠΕΤΡΙΔΗ

ΝΑ ΜΠΟΡΟΥΣΑ

Νὰ μποροῦσα νὰ πλώω τὰ καλόβουλα χέρια
ὅπου πόδια τρικλίζουν, ὅπου σκύβουν κορμιά! ...
(... Ἐκεῖ νύχτες γενῆκαν τὰ ξανθὰ μεσημέρια
καὶ βυθίσαν καρδοῦλες σὲ καημοῦ σκοτεινιά ...)

Νὰ στυλῶν τὰ νιάτα, ποὺ τὰ θέψαν πολέμοι ...
Νάλαφρῶν τὰ στήθια, ποὺ σπασμένα πονοῦν ...
Καὶ ψυχὲς νὰ στηρίζω, ποὺ τῆς φτώχειας οἱ ἀνέμοι
σὰν καλάμια στὸ λόγγο τὶς χτυποῦν, τὶς λυγοῦν.

(... Τὰ φεγγάρια τὶς νύχτες ματωμένα προβαίνουν
καὶ τῆς μέρας τὰ φῶτα ξεπροβάλλουν χλωμά.
Σ' ἀνθοκήπια τὰ γκάθια καθεμέρα πληθαίνουν
καὶ θολώνουν οἱ βρύσες καὶ βρωμοῦν τὰ νερά).

Νὰ μοροῦσα νάπλώνω τὰ παρήγορα χέρια
καὶ νὰ σβύνω τὴν κρύφια ματωμένη πληγή,
ποὺ στὸν ἄνθρωπο ἀνοῖξαν τῆς σκλαβιάς τὰ μαχαίρια
σὰν ἐφάνη ἡ ψυχὴ του μουδιασμένη, δειλὴ.

Νὰ σφουγγίζω τὸ δάκρυ, ποὺ τὰ μάτια φλογίζει,
νὰ βουβαίνω τὸ κλάμα, ποὺ ὁαγίζει καρδιές.

Καὶ νὰ ἐμπνέω τὸ θάρρος, ποὺ νικᾷ καὶ κερδίζει
σὰ χτυπᾷ χωρὶς ἔλεος μὲ σφιγμένες γροθιές.

ΕΙΜΑΙ Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ

Εἶμαι ὁ ἄνθρωπος. Ἀθέλτητα γεννιέμαι
μεγαλώνω καὶ πεθαίνω.

Καὶ τοῦ κάκου κάθε τόσο ἀναρωτιέμαι :
ποῦθε πρόβαλα ἀράγε καὶ ποῦ πηγαίνω.

Κυβερνήτης τοῦ ἑαυτοῦ μου πάντα μένω ;
Ψέμα.

Ἄχρὸ ἔμαι, ποὺ στὸν ποταμὸ πεσμένο
ὅπου θέλει τὸ τραβολογᾷ τὸ ῥέμα.

Σὲ μιὰν πλάση μέσα τριγυρίζω

ποὺ τὴ φύτρα καὶ τὸ διάβα της δὲν ξαίρω.

Κι ὅταν στὰ μυστήρια της τὴ σκέψη μου βυθίζω.
πὼς κατάβαθα ὑποφέρω !

... Τὶ με σπρώχνει πίσω ἀπ' τὴ στυγνὴν ἀλήθεια,
ποὺ ὄλο φεύγοντας μορφές ἀλλάζει
καὶ ποὺ ἀφάνταστα φαρμάκια πλήθια
στὴν καρδιά μου κάθε μέρα στάζει ;

Ἄσωτεύομαι σ' ἀτέλειωτους ἀγῶνες,
ποὺ δὲ βλέπω τὸ ἐπιθλό τους πουθενά
καὶ ποὺ οἱ κόπασές τους μόνες
πὼς σιγυμαδοῦν τῆς ζωῆς μου τὰ φτερά !

Πόσες ζωτικὲς τῆς νιότης μου φωτιές
δὲν τις ἔσβυσα μια-μια
κυνηγώντας εὐτυχίες χιμαιρικὲς
μέσ στοῦ πλάνου κόσμου τὴν κακομοιριά !

Δέ μου λέτε, συνανθρώποι μου, τί ἔχω
κι ὄλο, μὲ σκυφτὸ κεφάλι, τρέχω, τρέχω ;
... Καὶ στὸ βάθος τῶν πραγμάτων τὸ θλιπτὸ
τί ἄπιαστο γυρεύω καὶ πονῶ ;

Τὶ μαὶ ; Ὁ ἄνθρωπος, χαμόσερο σκουλήκι,
ποὺ ἀπ' τὴν ἀνημπόρια ἀδύνατο νὰ χωριστῶ.
Κι ἂν μὲ τὰ φτερά τοῦ ὄνειρου κάποτε ὑψωθῶ
—μιας στιγμούλας νίκη—
δὲ θάρρησω πάλι καταγῆς νὰ σωριαστῶ.

ΜΙΧ. ΠΕΤΡΙΔΗΣ

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΟ ΠΑΡΙΣΙ

ΜΙΑ ΚΑΘΥΣΤΕΡΗΜΕΝΗ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ

Κι ὁμως. Παρ' ὄλο δι ἡ ἀνασκό-
πησί της αὐτὴ δὲν ἔχει τίποτε τὸ ἐλίκαιρο,
νομίζουμε πὼς δὲν χάνει τὴν ἀξία.
Ἄν καὶ βρισκόμαστε στὴν ἀρχὴ τῆς και-
νούργιας saison μποροῦμε ἔστω καὶ κα-
θυστερημένα νὰ ἀπασχοληθοῦμε γιὰ λί-
γο, μ' ἓνα θεατρικὸ γεγονός πρώτης τά-
ξης ποὺ σημείωσε σταθμὸ τὴ περασμένη
saison στὸ Παρίσι. Θὰ θέλαμε νὰ μιλή-
σοιμε λίγο γιὰ τὸ θέατρο τῶν 15 καὶ τὸ
ρεπερτοριό του. Γιὰ τὴν ἀνάσταση τοῦ
Vieux Colombier. Τί εἶναι ὁ θίασος
τῶν 15 ; τὸ λένε οἱ ἴδιοι. Μαθηταὶ ἐνὸς
ἐνδόξου δασκάλου τοῦ Coreau πρώτα.
Ἐπειτα νέοι, ποὺ ἔχουν τὸ θάρρος νὰ
λένε καὶ τὸ ἀποδεικνύουν πὼς κατέχουν
μὰ καινούργια ἀντίληψη γιὰ τὸ θέατρο.
Στὴ προκήρυξη τους τὸ τονίζον καθαρά.
Εἴμαστε, λένε φίλοι, ἀδελφία μεταξύ μας.
Δὲν ἔχοιμε προταγωνιστὲς οὔτε καὶ πο-
τὲς θὰ κάνουμε. Ἀγαποῦμε τὴν πειθαρχία.
Πειθαρχοῦμε τὸ πάθος μας γιὰ τὸ
θέατρο, βάζουμε τὰ νειάτα μας ὀλόκληρα
μέσα στοὺς ῥόλους μας, τὴν ψυχὴ μας
καὶ τὸ αἷμα μας σὲ κάθε ἔργο ἀξίας ποὺ
μᾶς ταιριάζει. Εἴμαστε νέοι. Ἡ ζωὴ μᾶς
παρουσιάζεται καινούργια, φρέσκια, χω-
ρὶς ἀκόμη νὰ σαπίσῃ ἀπὸ ἀνθρώπινα
πάθη ποὺ συντροφεύουν τὰ γηραιά.
Τὸ θέατρο εἶναι ἡ ζωὴ. Καὶ εἶναι μαζί
καὶ ποίηση, καὶ ρυθμὸς καὶ δρᾶσις καὶ
πῆδημα καὶ ἐλεύθερη ἀναπνοή. Γιατὶ
ἔτσι καταλαβαίνουμε μεῖς τὴ ζωὴ».

Δὲν εἶναι ὥραϊο ἓνα τέτοιο κήρυγμα ;
Δὲν ἀξίζει νὰ παρακολουθήσῃ κανεὶς μὲ
τὸ πῶς μὲν τὸ μεγάλο ἐνδιαφέρον αὐτοῦ τοὺς
débutants ποὺ ὁμως ἔχουν τόση ἐμπι-
στοσύνη. Πήγαμε λοιπὸν στὸ Vieux Co-
lombier. Τὸ πρόγραμμα ἀνήγγειλε τὸν
«Νῶε» τοῦ Obey. Ὁ συγγραφεὺς πολὺ

γνωστός. Νέος ἀπὸ τοὺς καλύτερους. Σὲ
παλαιότερη ἐποχὴ εἶχε γράφει μὲ τὸν
Denis Amiel τὴν περιφημὴ ἐκείνη
«Souriante Madame Beudet» ποὺ
τοὺς ἐξασφάλισε διὰν παίχθηκε στὴ Co-
medie Française μὰ πρώτης τάξεως
ἐπιτυχία. Ἀλλὰ τὸ ἔργο δείχνει ἓνα O-
bey ἀγνώριστο. Ὁ λυρικός, γρήγορος
μεστὸς διάλογος ποὺ τὸν χαρακτηρίζει
σὲ ἄλλα ἔργα, ἔχει δώσει ἐδῶ τὴ θέση
του, σὲ ἓνα διάλογο ἀνδρικό γεμᾶτο μὰ
πλατεῖα λυρική διάθεση ποὺ τὸ παίξιμο
τὴν κάμη ἀκόμη πειὸ βαθεῖα. Εἶναι ἄ-
ραγε πράγματι ὁ διάλογος τέτοιος ; Γιὰ
εἶναι ἡ ψυχὴ τῶν ἠθοποιῶν ποὺ κατορ-
θώνει νὰ κάμῃ καὶ τίς πειὸ ἀσήμαντες
πιυχὲς ἓνα ζωντανὸ ποίημα ποὺ πάλλει
ἀπὸ κοκκινόαιμη ζωὴ.

Ὅπως κι ἂν ἔχει τὸ πρᾶγμα, ἓνα
εἶναι βέβαιο. Μιὰ ἀλλοιότηκη ἀτμόσφαι-
ρα βασιλεύει μέσα στὴν αἴθουσα, ἀτ-
μόσφαιρα κατωμένη ἀπὸ ποίηση, πάθος
καὶ ἐν γένει, ὅπως ὁ ἀέρας ἀπὸ δξυγόνο
καὶ ἄζωτο.

Τὸ πρόβλημα ἔχει τεθῆ κατὰ τὸν ἀ-
κόλουθο τρόπο. Ἐνα ἔργο θεατρικὸ,
παρμένο ἀπ' τὴ ζωὴ ἀπ' τὸ μῦθο γιὰ
ἀπὸ τῶναιρο, πρέπει νὰ διατηρήσῃ τὸ χα-
ρακτῆρα του ἀκέραιο, ἢ ἡ ζωὴ πρέπει
ν' ἀναμυχθῆ μὲ τῶναιρο, ὁ μῦθος μὲ τὴ
ζωὴ, τῶναιρο μὲ τὸ μῦθο ; Ἴδου ὁ Νῶε.
Εἶναι ὁ ἐκλεκτός τοῦ Θεοῦ, γεννάρχης
τοῦ κόσμου, ὁ πρῶτος ἄνθρωπος. Μέσα
του σαπίζουν τὰ πάθη τῆς γεννηᾶς του
ποὺ σὲ λίγο θὰ μείνη τελευταῖος ἀντι-
πρόσωπος. Ἀνατέλλουν ἀκόμη μέσα του
τὰ αἰσθήματα, ποὺ θὰ ὁμορφύνουν μὰ
καινούργια γεννήα. Περιμένει τὸν κατα-
κλυσμό, ποὺ θὰ γίνῃ ἢ καταστροφή σύγ-
χρονα καὶ ἡ ἀρχὴ. Μιλᾷ μὲ τὸ Θεὸ ποὺ

κντάει. Τι άπλή γλώσσα ! Θυμίζει γέρω τσοπάνο που γέρασε στη δούλεψη άγαπημένου τσέλιγγα, και που του μιλά με την καρδιά, χωρίς προσποίηση και χωρίς φόβο. Δεν συζητά τον κατακλυσμό. Άφου τον θέλησε ο άφέντης και βέβαιο ξαίρει. Θέλει να είναι ως το τέλος ο καλός δουλεντής που κάνει γερά και τίμα τη δουλειά που του πρόσταξαν. Έρχονται τα ζώα κοπαδιαστά να φυλαχθούν στην κιβωτό του. "Επειτα τρία κορίτσια, ή γυναίκα του, τα τρία του παιδιά. Με τον έρχομό των παιδιών, ο διάλογος παίρνει άλλη μορφή. Υπογραμμίζεται με κινήσεις, με ρυθμικά βήματα άκόμη και με σωστές εκτελέσεις γυμναστικών άσκήσεων, σφοδρά μελετημένων που ξεχορδίζουν κάθε φράση και την παρουσιάζουν σαν εύχυμο καρπό Διοδοκικά συνεπαίρνεται κανείς απ' τα ρεαλικά κορμιά, απ' το ρυθμό, απ' το διάλογο. Ποιά είναι το στοιχείο που δίνει την αίσθηση του ώραιου σ' αυτό το κομμάτι, σ' αυτό το έργο ; Δυσκολεύεται πολύ να το καθορίσει κανείς. Είναι μήπως ή καινούργια αντίληψη (όχι και τόσο καινούργια όσο φαίνεται); Μά άσφαλώς. Ο διάλογος, ή πλοκή, ο συγγραφέας γνωστός δεν είναι παρά ο πυρήνας. Γύρω του σφίγγεται ή εδωδιαστή σάρκα του καρπού. Κι' όπως στο καρπό έτσι και στο έργο. Άνάλογα με το χόμα που θα πέσει ο σπόρος, βγαίνουν κι' οι καρποί άτροφικοί ή ροδάτοι. Κι' άσφαλώς ο θίασος των 15 άποτελεί πρώτης τάξεως χόμα για τέτοιο σπόρο.

Δεν θα παρακολονθήσωμεν το έργο ως τη λήσι του. Είναι ενδιαφέρονσα και πρωτότυπη. Το κρίνομε πώς είναι καλύτερο να δοϋμε απ' κοντά ένα ερώτημα. Το θέατρο είναι ή ζωή. Είναι ή ζωή όμως όπως την φαντάσθηκε και πραγματοποιήσε π.χ. ο Antoine κρεμώντας σε μιá σκηνή κρεοπωλείου, δλόκληρα κομμάτια κρέας αίμοστάζοντα που μόλις μεταφέρθηκαν απ' το διπλανό κρεοπωλείο ; Είναι ή ζωή με τις άσκήμεις και τις άμορφιές της, άμορφιές όμως που σαρκάζουν απ' στυγνό ρεαλισμό ; "Η αντίθετα είναι ή ίδια ζωή που χωρίς άκαρπους ρωμαντισμούς, άφίνει να γλαστρά ένα άπαλό άεράκι ποιητικής δι-

άθεσης από το παρασκήνιο στην πλατεία ; Αιτιά είναι ερωτήματα που δεν λύνουν οι συγγραφείς. Και το πειδ ποιητικό έργο μιá φιντισμαγορία του Nae-terlinet μπορεί ν' άποδοθή σε πεζότατο ρεαλισμό "Η Maya του Gaudillon είναι όμως ρεαλισμός. Μιά πόρνη και ο πελάτης της. Κι' όμως ο λυρισμός, ή αντίκητη μελαγχολία σταλάζει από τον ήθοποιό, στυλιζαρισμένο στην όρθή αντίληψη από τον Baty. Δεν χρειάζεται παίξιμο, όρθή καιδίκαιη κατεύθυνσι και έρμηγεία. Γι' αυτό το κίνημα του θίασου των 15 κρίθηκε όχι σαν συγγραφικό τόλμημα μά σαν θεατρική ήθοποιητική επανάστασι. Ο Obey είναι ο συγγραφέας του θίασου. Δεν είναι ο θίασος που άνήκει στον Obey, όπως συμβαίνει να ποϋμε με το θίασο του Gymnase και του Bernstein. Κι' εδώ φθάνομε στη μεγάλη σκιά του Jacques Coreau. Τραβηγμένος χρόνια από τη σκηνή, σ' ένα χωριονδάκι της μεσημβρινής Γαλλίας, άπεστάλλαζε την πείρα του στις άρχές που οι μαθητές του — οι 15 — ήλθαν να εφαρμόσουν στο Παρίσι. Το κείμενο αποκτά την αξία που του πρέπει. Δεν είναι το πάν. Είναι μιá αξία, πρωτότυπη, αν θέλετε, πλάι στο φως, στα σκηνικά, στον ήθοποιό, στη μουσική, σ' όλες τις αξίες που συνεργάζονται για το άνέβασμα του σύγχρονου έργου.

Βρίσκομε πώς ένα τέτοιο κήρυγμα, άποτελεί τον επιθυμητό μέσο όρο, που πρέπει να βασιλέψη ανάμεσα στις τόσες άκρότητες. Όσοι θέλησαν να πρωτοτυπήσουν, να πειραματισθούν βρίσκοντες φόρμουλες για τη σκηνή, μοιράα παρασύρθηκαν σε άκρότητες. Το theatre Montparnasse έχει ύψώσει βωμό στη σκηνογραφία, το Atelier στον διάλογο, το «θέατρο του 1932» στους νέους συγγραφείς. Ο Coreau πήρε διδάγματα απ' όλους και από τον εαυτό του. Βρήκε τον μέσον όρον αυτής της συγμής. Και γι' αυτό, νομίζομε, πώς αν και κάπως άργά, αν και έχάσαμε την επικαιρότητα, άξιζε να γράψομε τις γραμμές αυτές για ένα γεγονός που πραγματικά άποτελέσε το περισσότερο άξιοπρόσχετο σημείο της saison του 1931. ΛΕΩΝ ΜΑΓΝΑΥΡΑΣ

Η ΜΕΓΑΛΗ ΜΑΣ ΕΡΕΥΝΑ ΓΙΑ ΤΟ ΓΛΩΣΣΙΚΟ ΖΗΤΗΜΑ

Συνεχίζομε παρακάτω τη δημοσίευση των άπαντήσεων που πήραμε από τους διάφορους σύγχρονους λογοτέχνες μας πάνω στα ερωτήματα που τους άπευθύαμε μέσω του συνεργάτου μας Κ. Καλαντζή για το ζήτημα της γλώσσας.

*Ο κ. Νικόλαος Ποριώτης εξετάζει το ζήτημα σαν όρθόδοξος Νουμαδικός.

Τολμᾷ κ' ένας παλιός του Λόγου έρασιτέχνης άκάλεστος τη γνώμη του να πῆ : Γλωσσικό ζήτημα τώρα δεν υπάχει. Υπάρχουνε μόνο άνθρωποι που μιλοϋνε και ξέρουνε και γράφουνε τα νεοελληνικά μας' υπάρχουνε και άλλοι καθυστερημένοι, που γράφοντας, κακομεταφράζουνε τη σκέψη τους από την ελληνική τους την καθαρεύουσα, που δεν είναι και αυτή παρά κακομεταφρασμένη γαλλική.

Καθυστερημένοι, γιατί ξαναμασοϋνε με άστεία σοβαροφάνεια τους διαταγμούς και τις αντίλογιές που είχανε, εδώ και τριάντα τόσα χρόνια, μερικοί άλλοι για λόγους ... συμφεροντολογικούς. Αυτοί λέγανε ο καθένας τον εαυτό του «δημοτικιστή» και τους άλλους μαλλιαρούς (τώρα ευγενικότερα τους λένε ψυχαρικούς). Όμως ο μακαρίτης ο Μιστριώτης έβαλε κάποτε τα πράματα στη θέση τους. Έγραψε και το άπόδειξε με τη σωστή του την καθαρεύουσα πώς «οι καλοϋντες εαυτούς δημοτικιστάς χειρόνες τυγχάνουσιν όντες των λεγομένων μαλλιαρών».

Σήμερα οι καθυστερημένοι, άρνητές του Ψυχάρη και άρνητές του νεοελληνικού λόγου, μακαρονίζουνε—αυτός είναι ο όρος ο επιστημονικός. Καθρέφτης και νοόμετρο έγινε γι' αυτούς ή πονηρή έ-

ρευνα του «Λόγου». Θέλετε μακαρονικά παραδείγματα ; Έκατοντάδες θα βρήτε στα γραφόμενά τους για το γλωσσικό ζήτημα. Δε συλλογίζονται στη μητρική τους γλώσσα, δεν έχουνε αυτιά, δεν έχουνε ζωντανό κριτήριο για το τάχατε τεχνικό τους γράψιμο. Δογματίζουνε και καταδικάζουνε άπολίτιστη και φτωχή τη νέα μας ζωντανή γλώσσα, τα δημοτικά ελληνικά, ενώ για τη Γλωσσολογία, είναι αυτή μόνη πλουσιώτερη απ' όλες μαζί τις εύρωπαϊκές γλώσσες. Γλώσσα, που είναι υπεραρκητή για το άνώτερο είδος του τεχνικού Λόγου, την Ποίηση, δεν τους άρκει για τις αισθητικές τους προχειρολογίες.

Και όμως, από την προπερασμένη γενεά, βάλανε τον κανόνα, και δείξανε το δρόμο προς το άνθισμα και τον εξελιγμό της γλώσσας, δυο μεγάλοι μας τεχνίτες : «Έτοιμάζομε και τάρθρα μας καθώς συνθέτομε τα τραγούδια μας» έγραψε ο Παλαμάς. «Και ή άργύρα λέξη έχει το δικαίωμα να πολιτογραφηθή στο βασίλειο της Δημοτικής, φτάνει να ταιριάξη με το φωνολογικό και με το τυπικό της», έγραψε περίπου ο Ψυχάρης. Δεν έννοει με αυτό κανέναν άλόγιστο δανεισμό από τις άμέτρητες άγραμματοσύνες της καθαρεύουσας' έννοει το δανεισμό από την άρχαία. Κ' εγώ άκόμα, ο ταπεινός έρασιτέχνης, με τη γνώση της άρχαίας κάπως μπήκα στο νόημα του δημοτικού λόγου, και με τη βοήθεια του άραίου Λεξικού προσπαθώ

νὰ γράφω σωστὰ δημοτικά

Καταντὰ ἕνας ξένος, ὁ καθηγητὴς Ρουσσέλ, νὰ τὰ γράφῃ ἀπὸ πολλοὺς δικούς μας καλῆτερα, καὶ σωστότερες γνῶμες νὰ διατυπώνῃ γιὰ τὸ ζήτημα. Γι' αὐτὸ ἀξίζει τὸν κόπο, ἐπειδὴ καὶ ὁ ἴδιος ζητεῖ παραδείγματα ἀπὸ κείμενο κακὰ γραμμένο, νὰ ξεχωρίσω ἀπὸ τὸ δικό του λίγα, κατὰ τὴν κρίση μου ὅχι ὀρθά :

— Ὅχι, «κάνουνε τὸ σφόρτισο τους» (font leurs efforts), παρὰ «βάζουνε τὰ δυνατά τους».

— Ὅχι «κάνα κείμενο», παρὰ «ἕνα (ἢ κανένα) κείμενο» ταιριάζει στὸ ὕφος τῆς ἐπιστολῆς. Ἔτσι καὶ ὁ ποιητὴς Maeterlinck θύμωσε, ὅταν ὁ μουσουργὸς Debussy τοῦ ἔλλαξε στὸ κείμενο ἕνα cela μὲ τὸ οἰκειότερο ça, πού δὲν ταιριάζε στὸ ὕφος του.

— Ὅχι «τὸ χρέος κάθε δημοτικιστῆ εἶναι νὰ ...», παρὰ «χρέος ἔχει κάθε δημοτικιστῆς νὰ ...». Ὅχι «γλώσσα πολιτισμοῦ» παρὰ «πολιτισμένη γλώσσα» Ὅχι «τρόπος τῆς ἔκφρασης» παρὰ «φραστικούς τρόπους». Στὰ δημοτικά μας, ἡ γενική δὲν εἶναι παρὰ κτητική μόνον ἐπιθετικὸς προσδιορισμὸς μὲ γενική εἶναι σόλοικος. Γι' αὐτὸ καὶ τῆ φράση «Νὰ ζητήξῃ τῆ βοήθεια τῆς καθαρῆς οὐσας μόνον ἐκεῖ πού ἡ ἐγκληματική ἀμέλεια τῶν τάχατις ἀνώτερω ταξῶνε ἀστοχῆσε» ἐγὼ θὰ τὴν ἔγραφα, μὲ τὰ ἴδια λόγια, ἔτσι «Ἀπὸ τὴν καθαρῆς οὐσα νὰ ζητήσῃ βοήθεια μόνον ἐκεῖ ὅπου οἱ τάχατες ἀνώτερες τάξεις μὲ τὴν ἀμελεία τους τὴν ἐγκληματικὴ ἀστοχῆσαν» κτλ. Ἡ γενική «ταξῶνε» δὲν ἀκούστηκε ποτέ τὸ ζωντανὸ κριτήριο, ὁ λαός, οἱ καθαρῆς οὐσας στὰ σχολεῖα, λένε : «τὰ θρανία, τὰ παράθυρα, τὰ παιδιὰ σ' ὄλες ἢ ἀπ' ὄλες τις τάξεις, ἢ τὰ μαθήματα σὲ τάξη» κτλ.

Ὅλ' αὐτὰ ὅμως εἶναι ζητήματα καλλιλογικά πού τὰ κατέχει λαμπρὰ στὰ γαλλικά του ὁ σοφὸς Ρουσσέλ, μὰ δὲν τὰ φαντάζονται κἄν οἱ σοφώτεροί μας ἀργοπορημένοι γλωσσολόγοι. Ἄν τὰ νοιώθανε, μπορεῖ καὶ γὰ τὰ λέγανε «ζητήματα ὕφους» μὲ τὰ διανοητικά τους μακαρονίστικα. Παράδειγμα ὁ αἰσθητικὸς

κ. Παπαδήμας : τὸ ἔπεσε στὸ ἄδειο tomba dans le vide τοῦ νεαροῦ καὶ ἀνίδεου αὐτοῦ ὁ πολὺπειρος καὶ ὑπερδιανοητικὸς τὸ διορθῶναι «(εἰς τὸ) κενόν», ἐνῶ ὁ λαὸς σήμερα, κατὰ τὸ ἀρχαῖο, λέγει «στὸ χάος». Κενό, χωρίς ν (vaeuum) ἔξερει καὶ λέγει καὶ κανονίζει σήμερα ὁ λαϊκὸς θερμαστής αὐτὸ πού γίνεται στὸ ψυγεῖο τῆς ἀτμομηχανῆς. Τὸ κενὸ πού ὑπάρχει στὰ κούφια κεφάλια μας τὸ λέγει ἄερα. Κ' ἔτσι ἔχουμε ἀμέσως πέντε συνώνυμα, μὲ διαφορετικὴ τὸ καθένα κυριολεξία : ἄδειο, κούφιο, κενό, ἄερας, χάος.

Ὁ κ. Στρατῆς Μυριβήλης γενικέβει τὸ ζήτημα :

Μευχαρίστηση ἀπαντῶ στὸ ρώτημά σας γιὰ τὸ γλωσσικὸ ζήτημα, ἀφοῦ νομίζετε πὼς ἡ ἀτομικὴ μου γνώμη μπορεῖ νάχει κάποια σημασία γιὰ τὴν ἔρευνά σας.

Θαροῦ πὼς τὸ γλωσσικὸ ζήτημα γιὰ τὴν Ἑλλάδα εἶναι μιὰ περίεργη ἱστορία πού τὴν δημιούργησαν καὶ τὴ συντηροῦνε μονάχα οἱ λόγοί της. Ὁ ἑλληνικὸς λαός, ἡ μεγάλη μάζα, εἶναι ὀλίγελα ἀθώα ἀπ' αὐτὴ τὴ βρωμοδουλιὰ. Γιατὶ περὶ βρωμοδουλιᾶς πρόκειται. Ὁ ἑλληνικὸς λαὸς βέβαια δὲν εἶναι γιὰ νάλλάξει καμμιά φορὰ τὴ γλώσσα του σύμφωνα μὲ τὰ γούστα τῶν διαφόρων κυριῶν καὶ κυριῶν τῆς Ἀθηναϊκῆς ἀριστοκρατίας. Αὐτὸς βαστάει γερά καὶ ὀλίγελα φυσικά τὴ λαλιά του, κ' ὅσες φορὲς φανατίστηκε ὡς μάζα γιὰ τὸ γλωσσικὸ ζήτημα, τῶκανε γιατί οἱ λόγοι πού κάποτε τοὺς εἶχε σὲ μεγάλη ὑπόληψη, τὸν κάνανε νὰ πιστέψῃ πὼς κινδυνεύει, ἢ ἑλληνικὴ γλώσσα, ἢ δικιά του ἢ γλώσσα κ' ὄχι ἢ δικιά τους.

*Ἔτσι ὁ καυᾶς ἀπόμεινε πάλι ἀνάμεσα στοὺς λόγιους. Ἀπ' αὐτοὺς ὅσοι νιώσανε τὴ θέση τους μέσα στὸ κοινωτικὸ ὄργανισμὸ καὶ τοὺς δεσμούς τους μὲ τὸ φυλετικὸ σύνολο γίνανε δημοτικιστὲς γιὰ νὰ μὴν πάθουν ἀπὸ ἀσφυξία. Τὸ ἴδιο κάνανε καὶ οἱ λογοτέχνες του,

N. ΝΙΚΟΛΑΪΔΗ

Ο ΑΓΓΕΛΟΣ ΤΟΥ ΣΙΝΑ

ὄλοι τους, ἐπειδὴ ἡ λογοτεχνία εἶναι ἡ ἔκφραση τῆς ζωῆς κ' ἡ ζωὴ ξερονᾶ κάθε νεκρὸ στοιχεῖο ὅσο ἐπίμονα κ' ἂν τῆς σεβρίζεται. Γιατὸ τὸ γλωσσικὸ ζήτημα θὰ βγεῖ ἀπ' τὴ μέση μονάχα ὅταν ἡ δημοτικὴ καταχτήσῃ ὀλάκαιρη τὴν ἐκπαίδευση. Γιατὶ ἐκεῖ μέσα «κατασκευάζεται» τὸ γλωσσικὸ ζήτημα.

Γιατὸ τὸ πρᾶμα θὰ χρειαστεῖ μιὰ Δημοκρατία πού νὰ προέρχεται ἀπὸ πολιτικὴ νίκη τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, καὶ νὰ σαρώσῃ ὅλα τὰ ὑπολείματα τοῦ λόγιου κοίτσιμασιμοῦ.

Εἶνε μονάχα νὰ λυπᾶται κανένας γιὰ τὸ πλάτεμα πού γίνεται σήμερα στὸ παιδιατικὸ μυαλὸ μὲ τὴ διγλωσσία πού τὸ τυραγνᾶ στὸ δημοτικὸ σκολιό. Τὰ παιδάκια εἶνε πού λυπᾶμαι ἐγὼ κυρίως. Ὁσο γιὰ τοὺς ἡλικιωμένους κυρίους πού

μὴν ἔχοντες καλύτερη δουλιὰ—ἢ ἴσως μὴν ἔχοντες ἄλλη δουλιὰ—περνᾶνε τὴν ὥρα τους, μὲ τὸ νὰ γράφουνε γλωσσικὲς ρετσέτες τοῦ προσωπικοῦ τους γούστου, αὐτοὶ εἶνε ἀπλῶς τὸ εὐθυμο μέρος τῆς ἱστορίας

Νὰ εἶστε ἥσυχος πὼς δὲν ὑπάρχει—δυστυχῶς!—καμμιά ἐλπίδα νὰ βροῦμε τὸ χάσομέρι καὶ τὰ οικονομικά μέσα ὅλα τὰ ἑφτὰ μιλιούνια τῶν Ρωμιῶν νὰ περάσουνε ἀπ' τὰ ἐκπαιδευτικὰ στρεβλωτήρια κ' ἀπ' τὰ σαλόνια τῆς λόγιας ἀριστοκρατίας τῆς Ἀθήνας γιὰ νὰ παραμορφώσουν τὸ γλωσσικὸ τους αἰσθητήριο σὲ βαθμὸ ὥστε νὰ τοὺς φέρνει σύγκρουα φρίκη ὁ Εἰσαγγελέας, καὶ νὰ τοὺς λιγώνει σὰν κἄντιο ὁ Εἰσαγγελέας.

Ἄς κοιμόμαστε ἥσυχος τὸ λοιπὸν τίς χεμωνιατικὲς νύχτες μας ὅσοι ἀγαποῦμε

τὸν ἑλληνικὸ λαό, κ' εἴμαστε ἑλληνικὸς λαὸς χωρὶς νὰ τὸ λογαριάζουμε γιὰ ψεγάδι. Ἡ γλῶσσα δὲν ἔχει φόβο. Ἄς δοῦμε μονάχα νὰ διώξουμε σύντομα τὸν ἀριστοκρατικὸ ἀρθριτισμὸ καὶ τὰ σοφὰ πενιουὰ ἀπὸ τὰ λαϊκὰ σχολιά, γιὰ νὰ μπορέσει ὁ ἑλληνικὸς λαὸς νάχει καὶ γραφτὴ τὴ γλῶσσα του, ὅπως ὅλοι οἱ ἄλλοι λαοί.

*Ο κ. Π. Πικρὸς ἀνάγει τὸ ὄλο πρόβλημα στὴν κοσμοθεορία τῆς ὁποίας εἶναι θιασώτης :

Τὰ ρωτήματά σας αὐτά, θὰ μπορούσαν νὰ γεννοῦν ἀφορμὴ γιὰ μιὰ πλατειὰ ἀνάλυση, ἀν ἐπρόκειτο νὰ μπεῖ κανεὶς στὴν βαθύτερη οὐσία τοῦ ζητήματος.

Τὸ γλωσσικὸ ζήτημα δὲ λύθηκε. Εἶχε πραγματικὰ γίνει μιὰ σοβαρὴ προσπάθεια γιὰ νὰ λυθῆ ὡς τὰ 1913 τὸ πολὺ, μὰ ἔλειπε τὸ ἱστορικὸ περιθώριο γιὰ νὰ μπορέσει ἡ ἀστική τάξη ν' ἀποτελειώσει αὐτὸ πού ἄρχισε. Τὰ γεγονότα πού μεσολάβησαν εἴταν τέτοια, ὥστε ὄχι μόνο γιὰ τὸ γλωσσικὸ μὰ καὶ γιὰ πολλὰ ἄλλα ζητήματα πολιτισμοῦ καὶ κουλτούρας νὰ μὴν μπορέσει ν' ἀσχοληθῆ ἡ κυρίαρχη τάξη. Τὸ γλωσσικὸ ζήτημα δὲ θὰ λυθῆ κατὰ τὴ γνώμη μου παρὰ μόνον κάτω ἀπὸ ἓνα ἄλλο κοινωνικὸ καθεστῶς, σὲ μιὰν κοινωνία ἀπελευθερωμένη ἀπὸ τὸ ζυγὸ τῆς ἐκμετάλλευσης τοῦ ἀνθρώπου ἀπ' τὸν ἀνθρώπο κ' ἀπ' τὶς πατριδολατρικὲς προλήψεις.

Ὁ ψυχαραϊσμός πού σιάνθηκε ἕνας σταθμὸς προόδου πέθανε πολὺ πρὶν ἀπ' τὸν Ψυχάρη. Χρεωκόπησε γιὰτὶ χρεωκόπησε ἡ ἐπιστημονικὴ του βάση : ἡ Ἰνδοευρωπαϊκὴ θεωρία, ὅπου στηρίζεται. Δὲ θέλησε καὶ δὲν μπόρεσε νὰ μεταφέρει τὴν ἄγνοια του στὴν ἐπιστημονικὴ βάση τῆς γραφειτικῆς θεωρίας. Ἄγνοοῦσε κἀν τὰ πορίσματα τοῦ κοινωνικοῦ περιεχομένου τῆς θεωρίας αὐτῆς.

Ἡ συμμαχία τῆς «Δημοτικῆς» καὶ τῆς Καθαρεύουσας εἶναι ἓνα ἀπὸ πρῶτα ντροπιασμένα τερατογενήματα πού γνώρισαν τὰ χρόνια μας. Οἱ παλιοὶ δημοτικιστὲς ὄλο καὶ προδίδουν τὸν ἀγῶνα, νομίζοντας πὼς ἡ συμμαχία αὐτὴ τοὺς πα-

ρουσιάζει κάποια διέξοδο : Τὸ δίχως ἄλλο ἢ συμμαχία αὐτὴ τραβᾷ πρὸς τὴ χειρότερη γλωσσικὴν ἀντίδραση. Τὴν ἀνόητη «μικτὴ» πού γνωρίσαμε ὡς τὰ χτές, θὰ τὴν ἀνικαταστήσει ἓνα νέο κατασκέβασμα χειρότερο ἀπ' τὰ κορακίστικα. Μὰ ὅπως εἶπα, ὄλα αὐτὰ θέλουν ἀνάπτυξη.

*Ο κ. Ντόλης Νίκας παραδέχεται τὴν ὑπαρξὴ πολυγλωσσίας :

Ἄν ὑφίσταται γλωσσικὸ ζήτημα ; Μὰ βέβαια καὶ ὑφίσταται. Ὑφίσταται μάλιστα κατὰ τρόπον πολὺ περίεργο. Δὲν ἔχει κανένας παρὰ νὰ βάλει καὶ νὰ διαβάσει μερικὰ βιβλία διάφορα γιὰ νὰ πεισθεῖ πὼς ὑφίστανται τόσες γλῶσσες ὅσες καὶ συγγραφεῖς.

Θάταν ἴσως παρήγορο ἀν ὑπῆρχαν δυὸ ἢ τρεῖς γλῶσσες. Δυστυχῶς ὅμως ὅπως καὶ παραπάνω εἶπα ὑπάρχουν ἀπειρες καὶ τὸ χειρότερο κανένα σύστημα. Ὁ καθένας γράφει ὅπως τοῦ ἄρεσει κ' ἀν ἕνας ἄλλος θελήσει νὰ τοῦ πει κάτι, θὰ ἀποστομωθεί ἀμέσως μὲ δυὸ λόγια—Αὐτὸ κύριε εἶναι γλῶσσα. Τὸ ἄλλο εἶναι ἀρολόμπα.

Ἔχουμε λοιπὸν τόσες γλῶσσες ὅσες καὶ ἀντίθετα ἀρολόμπα. Καμμιά ὁμοιομορφία, καμμιά μέθοδος, καμμιά γραμματικὴ, καμμιά ὀρθογραφία, καμμιά σύνταξις.

Ὅπως μᾶς ἄρεσει κ' ὅπως θέλουμε.

Σήμερα ἡ γλῶσσα μοιάζει μ' ἓνα χωράφι πού ὁ καθένας ὀργώνει ὅπως τοῦ φαίνεται καλλίτερο. Ἄλλος μὲ τσάπα, ἄλλος μὲ μηχανή, ἄλλος μὲ τσεκουρί, ἄλλος μὲ πούπουλο. Γιατὶ ἄλλωστε. Ποιὸς μπορεῖ νὰ τὸν κρίνει ; Κανένας. Μέτρο κρίσεως δὲν ὑπάρχει καὶ κατὰ συνέπειαν οὔτε κρίσις. Ἰδέες, προσπάθειες, ἀνακαταμμένα πράγματα, νὰ κάτι χαρακτηριστικὸ τῆς ὑφισταμένης καταστάσεως. Τὸ εὐτύχημα σ' ὄλον αὐτὸν τὸν λαβύρινθο εἶναι, τώρα τελευταῖα ἡ παρατηρούμενη ἀνησυχία ἀπὸ μέρους μερικῶν νέων. Σ' αὐτὲς μόνο μπορούμε νὰ στηρίξουμε τὶς μελλοντικὲς ἐλπίδες μας γιὰ μιὰ καλλίτερον αὔριο.

Οἱ παλῆοι ἀδιαφοροῦν καὶ τὴν Ἀκα-

δημία ἀπασχολοῦν ζωτικότερα ζητήματα, τὰ περὶ νατιῶν καὶ καυστικῆς σόδας.

Ὅστε ...

*Ο κ. Α. Οἰκομίδης εἶναι τῆς γνώμης νὰ χρησιμοποιηθῆ ἡ καθαρεύουσα γιὰ τὸν πλουτισμὸς τῆς δημοτικῆς

Φτάνει νὰ ρίξουμε μιὰ ματιὰ στὰ γυμνάσιά μας γιὰ νὰ καταλάβουμε τὴν τραγικὴν τὴν ὑπαρξὴν. Τὰ παιδιὰ ἔρχονται ἀπ' τὸ δημοτικὸν σχολεῖον ἔχοντας γλῶσσα τοὺς τῆ δημοτικῆς. Ζαίρουν νὰ γράψουν μιὰ σκέψη τοὺς σωστά, νὰ τὴν διατυπώσουν λογικά, ἔστω κὶ ἀνορθόγραφα. Στὸ γυμνάσιον πρέπει νὰ γράφουν σὲ καθαρεύουσα. Τὰ ἔξη χρόνια τοῦ γυμνασίου δὲν εἶναι ἄρκετὰ γιὰ νὰ τοὺς τὴν μάθουν. Τόσο ξένη τοὺς εἶναι. Καὶ πᾶνε κατόπι στὸ Πανεπιστήμιον καὶ δίνουν τὶς περιφημῆς εισιτήριες ἐξετάσεις, γιὰ τὶς ὁποῖες φωνάζουν ὑστερικά οἱ σοφῆς ἐξεταστικῆς ἐπιτροπῆς. Ποιὸς φταίει ; Οἱ καθηγητῆς τοῦ γυμνασίου ; Ὁχι. Φταίει τὸ κράτος κ' οἱ σοφοὶ μας, πού δὲν θρόνιασαν τὴ δημοτικὴν γιὰ ἐπίσημη γλῶσσα τῶν κακόμοιων Ἑλλήνων. Μὰ δὲν θὰ κάνουμε παραχωρήσεις στὴν καθαρεύουσα ; Μήπως λύνεται τὸ ζήτημα μὲ τὴν μικτὴν ; Μικτὴ δὲν θὰ πει τίποτα. Γιατὶ δὲν ὑπάρχει μιὰ μικτὴ, παρὰ μιὰ σαλάτα ἀνάλογη μὲ τὰ γούστα τοῦ καθενός. Ἡ βάση πρέπει νὰναι ἡ δημοτικὴ. Σύνταξη, γραμματικὴ δημοτικῆς. Κὶ ἀπὸ τὴν καθαρεύουσα, πού εἶναι ἓνα ψέμμα, πού ἔχει ἱστορία ἐνὸς αἰῶνα καὶ δὲν μπορεῖ γι' αὐτὸ νάγνηθῆ θὰ πάρομε ὅσες λέξεις χρειαζόμεστε μὲ τὸ καλοῦπι τῆς δημοτικῆς καὶ τοὺς τύπους ἐκείνους, πού μιλοῦνται στὶς πολιτεῖες κ' ἔγιναν δημοτικοί.

*Ο κ. Κ. Μιχαηλίδης ἀπαντᾷ σὺν ὀρθόδοξος Ψυχωριστῆς.

Ἐφαριστῶ θερμὰ τὸν ἀγαπητὸ «Λόγο» πού μοῦ ἔκαμε τὴν τιμὴ νὰ μοῦ ἀναθέσει νὰ πῶ καὶ γῶ δυὸ λόγια σκετικὰ

μὲ τὸ γλωσσικὸ ζήτημα, πού ἄρχισε πάλε τὶς μέρες ἀφτῆς νάπασκολεῖ τόσο πολὺ τοὺς λογοτεχνικοὺς κύκλους μας.

Γλωσσικὸ ζήτημα δὲν ὑπάρχει. Τόλυντε τελειωτικὰ καὶ παλληκαρίσια ἓνας μεγάλος ἄνθρωπος, ὁ Ψυχάρης, μὲ τὸ «Ταξίδι» του. Αὐτὸ κανεὶς δὲν μπορεῖ νὰ τάρνηθῆ. Φτάνει νὸ βλέπει καθαρὰ καὶ νὰ μὴ φοβᾶται νὰ πει τὴν ἀλήθεια.

Τὸ φοβερὸ εἶναι πὼς ὑπάρχουν ἀκόμη μερικοί, πού νομίζουν πὼς τίποτε δὲν τοῦ χωστᾷ τοῦ Ψυχάρη τὸ ἔθνος. Μὲ γιὰ τοὺς ; Καὶ ποιὸς ἄλλος μᾶς ἀνοίξε τὰ μάτια ; Ποιὸς ξεσκλάβωσε κὶ ἀνάστησεν τὴν κοιμισμένη ψυχὴν μας ; Ξεχνᾶνε πὼς ἀφτὸς ΠΡΩΤΟΣ ἔγραψε μὲ σειρά κ' ἐνόητα τὴ γλῶσσα τοῦ λαοῦ. Ἀκόμη δὲ θέλουνε νὰ καταλάβουνε πὼς ὁ Ψυχάρης εἶνε κείνος, πού πρὶν ἀπ' ὄλους προσπάθησε νὰ τὴ γράψῃ κανονικά, νὰ φυλάξει τοὺς νόμους τῆς, νὰ προσέξει στὴ φωνολογία, στὴ μορφολογία, στὸ τυπικὸ καὶ στὴ σύνταξη τῆς δημοτικῆς γραμματικῆς. Ἀρνοῦνται οἱ νάνοι τὸ γιγαντινὸ ἔργο του.

Ποιὸς ὅμως τοὺς λογαριάζει ; Ποιὸς τοὺς δίνει πεντάρια ; Φτάνει πού οἱ πιὸ δόκιμοι λογοτέχνες μας γράφουμε σύμφωνα μὲ τὸ φωτεινὸ παράδειγμα καὶ τὴν ἀλάθεφτη γλωσσικὴν διδασκαλίαν του. Σημειώσω μερικὰ ὀνόματα : Πάλλης, Παλαμάς, Ἐφταλιώτης, Βλαστός, Μυριβήλης, Βάρναλης. Ὁ γλωσσολόγος Φιλῆντας μὲ ἐβλάβει συνεχίζει τὸ ἐπιστημονικὸ καὶ λογοτεχνικὸ ἔργο Ἐκείνου. Ὁ σοφὸς γιαιτρός τῆς Πόλης, ὁ Φωτιάδης, ἐτοιμάζει νέο πολυσέλιδο βιβλίον του γιὰ τὸν ἀνθρώπινον ὀργανισμὸν σὲ πλέρια δημοτικῆς. Καὶ τόσοι ἄλλοι ἀκόμη, «ὄν οὐκ ἐστιν ἀριθμὸς», γράφουνε τὰ ἔργα τοὺς στὴν ἀθάνατη γλῶσσα τοῦ λαοῦ.

Οἱ καθαρευουσιάνοι κ' οἱ μικτοὶ δὲν ἔχουνε καμιά πέραση. Νὰ τὸ ξαίρουνε. Ἄλλωστε εἶναι τόσοι λίγοι. Ἡ κυρία Μαρίας Π. Ἀργυροπούλου ἄς καθίσει στὰ βγά τῆς. Ὅσες σοφίαι κ' ἂ μᾶς πει δὲ θὰ μᾶς κάνει ποτὲς μὰ παραδεχτοῦμε πὼς ἔχει δίκιο. Δὲν τὴν ἀκούει κανεὶς. Τοῦ κάκου φωνάζει.

ΑΠΟ ΜΗΝΑ ΣΕ ΜΗΝΑ

Η ΚΡΙΤΙΚΗ ΤΗΣ ΖΩΗΣ

ΓΕΝΑΡΗΣ

Χθές έκανα μιά ανακάλυψη. Ανακάλυψε πώς έφθάσαμε στο Γενάρη!.. Κι' εγώ που δέν είχα πάρει μυρωδιά...

Το πράγμα μου ανακαλύφθηκε κατά τρόπο πρωτότυπο. Είδα τή ράχη ενός ποιητή δεμένου μέ ... μαροκινό και χρυσά γράμματα πάνω νά προβάλλει σιγανά, χαϊρέκακα από τή βιβλιοθήκη μου. Είχε γλυστρήσει σιγά-σιγά και μέ προσκαλούσε. Ανασύχησα. Ποιητής νά μέ προσκαλεί! Τι νά τρέχει; Αυτό τοῦ τοῦ είδους τά βαρόμετρα σημειώνουν πάντα κακοκαιρία, φθινόπωρα, δάκρυα, θανάτους και άναστεναγμούς. Σηκώθηκα άνήσυχος και κοίτηξα από τό παράθυρο. Ο ούρανός είχε κρεμάσει τις σταχτιές του σκηνογραφίες. Μιά μόνη έλπίδα μου έμενε: Τό ημερολόγιο. Αλλά είχαν ξεχάσει κι' αυτό του νά τραβήξουν τά φύλλα από τό Μάρη—Αδύνατο, εκέφθηκα μ' έμβρίθεια, αδύνατο νά είνε άκόμη Μάρης. Και θάμενα άκόμη για πολύ βυθισμένος στην μυκάρια άπάτη μου άν δέν αντίκριζα ξαφνικά ένα μεγάλο-μεγάλο κόκκινο 12. Ανατρίχιασα. Η δωδεκάτη ώρα, είπα. Ήταν τό νομέρο του τελευταίου φύλλου του «Λόγου».

Εδώ όμως τά πράγματα άλλαξαν. Σατανικό χαμόγελο άνέβηκεν στα χείλη μου κι' έση κώθηκα πάνω. Με βήμα έλίσσημο έπήγα κι' άνοιξα τή βιβλιοθήκη μου. Λίγο άκόμη και θά λησμονούσα τό έτήσιο μνημόσυνο. Ίσως θυμάσθε για ποιό μνημόσυνο λέω: Σας είχα πληροφορήσει για αυτό στο πρώτο μου σημείωμα, εδώ δηλαδή κι' ένα ... χρόνο. Πρόκειται για τό μνημόσυνο των περιοδικών. Κάθε χρόνο, την εποχή αυτή, άνοίγω τό ράφι των παλιών περιοδικών και χύνω μερικά δάκρυα πάνω στο ξερό πνεύμα της λογοτεχνικής φυλλάδας. Έχω μιά συλλογή άρετά πλούσια, όλων των χωμάτων, των σχημάτων και των ειδών. Ένα θλιβερό μουσειό της χρεωκοπίας.

Αυτό τό κιβώτιο άνοιξα και χιές. .. Αμέσως, αίσθηση έδημιουργήθη στο χορό των ποικιλοτίτων ψυχών. Αδιόρατοι άναστεναγμοί, τριξίματα, γλυστορήματα, σούσουρα. Παρατήρησα μιά συνηθισμένη κίνηση: Παραμέριζαν για νά δεχτούν νέους συνδέλους. Τά άθλια. Είχανε διακρίνει στο χέρι μου τό τελευταίο δοκίμιο του «Λόγου» Και έθροιάμβευαν.

Εστάθηκα κάμποσο εκεί, άπολαμβάνοντας μέ ήδονή τυράννου τήν μακάβρια άνυπο-

μονησία. Στα χέρια μου κρατούσα πάντα τό δοκίμιο μέ τό λαμπρόν αριθμό. Κι' όταν ή άγωνία των ψυχών έφτασε στο κατακόρυφο, έκανα μιά κίνηση μεγαλόπρεπη:

Τους εκλεισα στα μούτρα, επιδειχτικά, τό φύλλο της βιβλιοθήκης.

Κι' εκλειδώσα δύο φορές.

ΑΣΤΑΡΩΘ

ΟΙ ΙΔΕΕΣ ΚΑΙ ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ

ΠΕΡΙΠΛΑΝΗΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ

Ξανακοιτάζω την Εύρώπη και την κοιτάζω πάλι μέ την ίδια συγκίνηση που την είδα και άλλοτε, μέ την ίδια περιέργεια και λαχτάρα που σταμάτησα κάποτε μπροστά της. Αισθάνομαι γύρω μου ξανά την άβυσσο και την άπεραντοσύνη του κάθε τι και καταλαβαίνω πόσο τραγικές μά ώραιες είναι οι δύσκολες κατακτήσεις «ό έλιγγος του κενουδιαστήματος, ή άπομάκρυνση από κάθε γνώριμη άκμή». Έλευθερώνομαι από όλα τί δε μά που σχηματοποιούν τό πνεύμα και πνίγουν άσφυκτικά την ψυχή που δέν ζητά παρα νά είναι έλεύθερη. Το πνεύμα έν σταματά εδώ τίς δύσκολες άναμνήσεις του. Απομακρύνεται στο άγνωστο και άγωνίζεται ν' άνοιξει νέους δρόμους, όρμα πρός όλες τίς δυνάμεις και κάθε μέρα ανακαλύπτει άγνωστες εκτάσεις και δημιουργεί κόσμους που ούτε τους είχαμε μαντέψει. Γιατί για νά μπορέσουμε νά συλλάβουμε την άπόλυτη πραγματικότητα χρειάζεται ή ικανότητα εκείνη που θα μάς επιτρέψει νά βρούμε νέες εκφράσεις του έαυτού μας, του κόσμου και γενικά του ανθρώπου. Ο άληθινός δημιουργός προχωρεί από τό ύπαρκτό στο μη ύπαρκτό που τό πραγματοποιεί.

Έτσι βρίσκομαι πάλι στην ίδια αδυναμία νά συλλάβω σ' όλη του την έκταση, σ' όλο του τό βάθος αυτό τό πνεύμα τό ευρωπαϊκό, όπως συνεχώς άνανεώνεται και προχωρεί ζητώντας νά ξεπεράσει κάθε στιγμή παρούσα και νά δημιουργήσει μιά νέα για νά την ξεπεράσει κι' αυτή. Ο δημιουργός είναι έλεύθερος νά προχωρήσει έως εκεί που μπορεί. Αν σταματήσει αυτό θά προέρχεται από την ίδια του αδυναμία που δέν του επέτρεψε νά πραγμαιοποιήσει αυτό που θέλησε. Η στείρα ειρωνεία και ή παγερή άδιαφορία που καλλιεργούνται τόσο συστηματικά στον τόπο μας, δέν έχουν τή δύναμη νά

σταματήσουν την πορεία εκεινου που προχωρεί ύπακοώντας στην έσωτερική του φωνή, εκεινου που δέν κάνει τίποτα άλλο παρα νά είναι σύμφωνος μέ τον έαυτό του. Αυτή βαδίζει πάντα περιήφανα προς τό εμπρός γιατί πιστεύει σ' αυτό που φέρνει μέσα του. Και νομίζω ότι δέν ύπάρχει πιό συγκινητική και πιό ώραία προέλαση απ' αυτή που μάς επιτρέπει νά εκφράζουμε ειλικρινά την έσωτερική μας πραγματικότητα. Γιατί ποτέ δέν πρέπει νά προδώσουμε την ψυχή μας και νά άποφύγουμε νά εκπληρώσουμε ένα προορισμό που νομίζουμε ότι έχουμε συνθηκολογώντας μέ ότι ύπάρχει, παραδινόμενο, στο εύκολο και τό έφήμερο. Άλλοιώς θά ταξιδεύουμε πάντα μέ τούς δειλούς στην ασφάλεια της άκτής ικανοποιημένοι για αυτό που κάνουμε. Και δέν μπορεί νά μην αναφέρω στην περίπτωση αυτόν τον André Gide που στάθηκε μοναδικό παράδειγμα του ανθρώπου και του καλλιτέχνη που ποτέ δέν πρόδωσε την ψυχή του και που τράβηξε ήρωικά στο δύσκολο δρόμο του άδιάφορος για τά βέλη που κάθε λίγο του ρίχνουν οι έχθροί του. Κι' αυτό νομίζω είναι ή άνώτερη ύποχρέωση του πραγματικού δημιουργού.

Ξανακοιτάζω την Εύρώπη και μέσα μου περνά πάλι ή ίδια τρικυμία, ή ίδια συγκίνηση, οι ίδιοι πόθοι για ταξίδια προς άγνωστες άκτές. Και καταλαβαίνω άκόμα μιά φορά καλά πώς είναι μοιραία άνάγκη νά βρισκόμαστε σε μιά πνευματική έπαφή και επικοινωνία μαζί της για νά μπορέσουμε νά εκφράσουμε καλύτερα και τελειότερα τον έαυτο μας ώστε νά δώσει κι' αυτός κάτι στη παγκόσμια σκέψη, και χαίρομαι και έλπίζω γιατί βλέπω ότι ή νέα γενιά βρίσκεται πάνω σ' αυτό τό δύσκολο και ώραίο δρόμο, προχωρώντας σταθερά προς τή σκέψη της Εύρώπης.

ΣΤΕΛΙΟΣ ΞΕΦΛΟΥΔΑΣ

ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ

Γ. ΚΟΤΖΙΟΥΛΑ: 'Ο Στρατής Μυριβήλης κι' ή πολεμική λογική.

Είναι πάντα παρήγορο κι' ώραίο τό νά βλέπει κανείς νέους κριτικούς νά εμφανίζονται όχι μέ βιβλία ύστερόβουλης μεμψιμοιρίας αλλά μέ έργα θαυμασμού. Η άπορροχόμενη και χρωκοπημένη αντίληψη πώς ό κριτικός άπέναντι στο συγγραφέα πρέπει νά κρατάει την άυστηρή κι' άκαρδη στάση του «νόμου»—έτσι όπως κι' ό παλιός εισαγγελέας άπέναντι στον κατηγορούμενο—εύτυχώς άνήκει πιά στο πιό έξευτελισμένο παρελθόν. Τόσο τό καλύτερο που άρχισαν νά εμφανίζονται τέλος όχι μόνο νέοι κριτικοί αλλά και κριτικοί νεοί.

Βέβαια, ό κ. Κοτζιούλας, είχε την ευκαιρία νά μιλήσει για ένα βιβλίο σαν του Στρατή Μυριβήλη που για αυτό άληθινά άξιζε νά γραφτεί—κατά την γνωστή έκφραση—ένα «άλλο βιβλίο». Μά ό νέος κριτικός δέν περιορίστηκε κι' εδώ στη συμβατική εκτίμηση ενός έργου τέχνης. Πλάτυνε τον όρίζοντά του και πάνω στην άτμόσφαιρα μιάς εποχής κι' έσχεδίασε έναν πίνακά της δυνατά εκφραστικό και χρωματισμένο.

Ο κ. Κοτζιούλας έχει πολλά, σπάνια προσόντα, στοχαστικότητας κι' εύσυνειδησίας. Κ' ή ένθουσιαστική του αυτή έμφάνιση μάς γεμίζει έλλειδες για την εξέλιξή του.

Κ. ΦΑΛΤΑΪΤΣ 'Ιστορίες του καρβιού.

Ο κ. Φαλταίτς την έχει ζήσει τή θάλασσα. Την έχει ζήσει όχι μέ τον παλιό ειδυλλιακό τρόπο του ψωροκάικου και της άκρογιαλιάς, αλλά μέ τον δραματικό, τόν όργανισμένο, του πολεμικού καρβιού και της μάχης.

Δέν ξέρω άν ό τρόπος αυτός της έπαφής μέ τή θάλασσα, έμποδίζει ήν άγνή επικοινωνία της ανθρώπινης ψυχής την μεγάλη ψυχή του ύγρου στοιχείου. Έκεινο όμως που είνε σίγουρο είνε πώς της δυναμώνει τή δραματικότητα. Τή δραματικότητα αυτή που άπλώνει τό σκιερό της φόντο πίσω από κάθε ίστορία θαλασσινή, θλιβερή είτε εύθυμη και δίνει τον άτομικό της γραφικό χαρακτήρα στις άναπολήσεις.

Οι ίστορίες του κ. Φαλταίτς είνε ζωντανές, Παρμένες μέσα από την καθημερινή ζωή του καρβιού σε μιά εποχή έκστρατείας, έξερουν νά μη περιορίζονται πάντα στο άλλο άνεκδοτολογικό και φωτογραφικό στοιχείο αλλά νά πλαταινουν τον όρίζοντά τους και στο επίπεδο της ποίησης που τις περιβάλλει αυθόρητη, της ποίησης που ή θάλασσα δίνει στο κάθε τι που άγγίζει. Ο συγγραφέας έχει πολλές ικανότητες. Και στην έκφραση είνε άρτιος και στην περιγραφή. Συχνά έχει χιούμορ ό γνήσιο χιούμορ του θαλασσινού.

Διηγείται μέ χάρη και τό ύφος του είνε χρωματισμένο άφθονα. Μόνο στη γλώσσα θά είχα μερικές άντιρροήσεις. Γιατί νά μεταχειρίζεται, ιδίως στα ρήματα τύπους μεταρροουσιάνικους; Βλάπτει αυτό—κι' έντελώς άδικα—την όμαλότητα της αφήγησής του.

Και κάτι έντελώς άσχετο μέ τον τόσο καλό συγγραφέα: Ο σκιτισογράφος που έχει εικονογραφήσει τό βιβλίο είνε πολύ άδέξιος.

ΜΕΛΗ ΝΙΚΟΛΑΪΔΗ: 'Ο άνθρωπος που έπουλησε τή γυναίκα του. (Νουβέλλα).

Έχω πολλές φορές μιλήσει για τον κ. Νικολαΐδη και κάθε φορά έτόνισα πώς μου κάνει την έντύπωση ενός από τους καλλι-

τερους, τούς πιο αυθόρμητους και γνήσιους νέους μας διηγηματογράφους. Αλησμόνητα ιδίως θα μου μείνουν μερικά του μικρής έκτασης διηγήματα από τη συλλογή του «Αυό άσπρα γυμνά χέρια» καθώς και πολλές από τις προζες του των «Μυστικών φωνών» που του δημοσίευσε ο «Λόγος». Νομίζω μάλιστα πως, όπως συμβαίνει με πολλούς διηγηματογράφους, και τους μεγαλύτερους, η ειδικότητα του κ. Νικολαΐδη, είναι το μικρό, ακριβώς, διήγημα. Η αφήγησή με τη συμπυκνωμένη κι επιγραμματική μορφή.

Στην νουβέλλα του (δεν μπορεί τέλος πάντων να βρεθεί ένας καλλίτερος χαρακτηρισμός από αυτό τον άνουστο της νουβέλλας) που μας έδωσε στο τελευταίο του βιβλίο με τον τίτλο «ο άνθρωπος που έπυλε τη γυναίκα του» διηγείται την ιστορία ενός ανθρώπου που έξεπεσε διπλά, υλικά και ήθικά. Ο ήθικός ξεπεσμός έρχεται μοιραίως, καταθλιπτικά αναγκάιος, μετά τον υλικό. Κι' έωθ' ο συγγραφέας, στη ρεαλιστική του προσπάθεια, μας δίνει μια δυνατή έντυπωση των τραγικών εκείνων κι ασύλληπτων στο κοινό μάτι δυνατοτήτων της ανθρώπινης ήθικής σχετικότητας. Ο Θωμάς, που αγαπούσε κι' έζηλευε, άκομη, τη γυναίκα του, φθάνει όχι μόνο να την πουλήσει σε έναν ξενο μι και να άποκτηνώσει μέσα του τον συναισθηματικό του εαυτό, τόσο που να κόψει όριστικά τα νευρα του πόνου.

Αυτό το τελευταίο ψυχολογικό σημείο ει'ε εκείνου που δίνει, νομίζω, στο βιβλίο του κ. Νικολαΐδη όλη την αξία του. Σε μιάν έπιπολαια παρατήρηση, ίσως ή σημαντικότα αυτιά της εξέλιξης διαφεύγει. Μά είναι κεφαλαϊώδης για την δικαία εκτίμηση του έργου. Κι' αν έχει κανείς μερικές αντιρρήσεις για τον τρόπο με τον όποιο ο κ. Νικολαΐδης χειρίζεται τις όλποσήποτε μακρούς διηγείσει, του, ή ψυχολογική ικανότητά του είναι άρκετή με την πρωτοτυπία της για να τις ίσοφαρήσει.

Α. Τ.

ΕΚΘΕΣΕΙΣ

Β. ΓΕΡΜΕΝΗΣ—ΤΣΑΓΚΡΗ—ΜΑΚΡΙΔΗΣ

Καθώς όλα τα στραβά του δυτικού πολιτισμού μας διοχετεύονται ακατάπαντα νία Παρίσι, έτσι κι' ή βιομηχανία των εικαστικών τεχνών μας σεβρίβεται από καιρό. Για την κακή αυτή κατάσταση δε χωρεί ή δικαίολογία: και πως θα ζήσουν οι καλλιτέχνες σά δεν παρουσιάζουν κάθε τόσο το έργο τους δημόσια;—γιατί είναι άρκετά γνωστό

τά πόσα υλικά κέρδη άφίνει μια έκθεση, είτε καλή είτε κακή, έφ' όσον τίθεται υπό την προστασία της επίσημης κριτικής. Τ' άποτελέσματα της έκβιομηχανοποίησης αυτής είναι πολλά και βλάπτουν κυρίως τον καλλιτέχνη και το φιλότεχνο.

Ο πρώτος, συνηθίζει να παράγει ένδιαφερόμενος πια μονάχα για την ποσότητα κι' όχι για την ποότητα—άφου περνά ή μηχαή αυτή—, κι' ό δεύτερος, με φακούς θαμτούς που τους προμήθευσε ή άλάθευτη κριτική, εύχρησιεύεται και μόνο με τη θέα χρωματισμένων «όρατα» έπιφανειών, μια και λείπει κι' ή στοιχειώδης αισθητική. Δε συγκιείται, παρά χιζέβει—κι' όταν ακόμα βρεθεί μπροστά σ' άληθινά έργα τέχνης. Και τίποτ' άλλο. Τά παραδείγματα βουνο.

Στην κατηγορία αυτή, αναγκαστικά πρέπει να τοποθετηθεί κι' ό Γερμενης που με τις πρώτες του εμφανίσεις έδειξε όρισμένα ζωγραφικά προσόντα. Και μολονότι θα μπορούσε κανείς να τον χαρακτηρίσει συγκρατικά σαν ένα «συγχρονισμένο πομπιέ», όστόσο υποθέτω πως θάταν και στους πιο τολμηρούς, έξτρεμιστές ακόμα (στις αντίληψεις περί τέχνης γενικά), συμπαθής, γιατί άπλοόστατα δεν θέλησε να... πιθηκίσει! Σπουδαίο πράμα αυτό—άφου είναι τόσο προτιμότερο [άπ' την άνόητη εκείνη άρνηση των παλιών αξιών για το άνοιγμα καινούργιων δρόμων τάχα—μά στην ουσία πρόκειται για «προσπάθειες» κούφιας που δε βρίσκουν μήτε μέσα μας δικαίωση.

Βέβια, ή καταδικη του άκαδημαϊσμού έχει βαθύτερες αιτίες: που επί ζήτελους σ' όρισμένους ανθρώπους της τέχνης με την συνειδηση ώριμασμένη δεν μπορούσε να ικανοποιήσει. Για τούτο ή έπανάσταση στην τέχνη—πρέπει να το νοιώσουμε—δεν είναι άποτέλεσμα προσωπικών καπρίσιων. Δεν πρόκειται για τυχαίο γεγονός: παρά για μια κατάσταση που τη κοιλόπονεσαν οι χρόνοι κι' οι άνάγκες οι υλικές της ζωής των ανθρώπων. Να γιατί, όλες εκείνες οι τάσεις που πήγασαν το περισσότερο από καλλιτέχνη: μπλαζέ, από πολλές συνειδήσεις κουρασμένες σβυστήσαν χωρίς να καταφέρουν να δώσουν έναν καθωρισμένο τύπο, κατασταλαγμένο, χωρίς να μπορέσουν να όλοκληρωθούν.

Θά τραινάει τούτο το σημείωμα πολύ σά δε σφαλίσουμε την παρένθεση αυτή—και διόλου δεν πρόκειται έδώ να μιλήσουμε τόσο άνοχητά.

Ο Γερμενης λοιπόν, έπραξε καλά να μείνει δεμένος στις ακαδημαϊκές του πεποιθήσεις. Ηθογραφία χωρίς αξιώσεις, φτώχη σε περιεχόμενο δηλαδή, κι' άποδοσμένη λιτά και με πνεμα συντηρητική που τις πιδτερες φορές—έξ αιτίας της έκβιομηχοποίησης—σκοντάφτει και στο σχέδιο και στην άπόδοση των τόνων εκείνων του χρώματος που θά θερμάνουν, θά δώσουν την πνοή στο έργο.

Θάλεγε κανείς πως του Γερμενη ό έσωτερικός κόσμος σκένεψεν άφάντισα. Άδύνατο να ένδιαφερθεί ζωηρά κι' ό λιγώτερο δύσκολος θεατής μπροστά στις έλαιογραφίες του Παρνασσού.

Τά ίδια και χειρότερα οι δυο άλλες εκθέσεις, της κας Τσαγγρή και του Μαυρίδη. Έργα πολλά, πάρα πολλά. Και περιεχόμενο μηδέν. Χρώματα που άρέσουν στους κοσμικούς φιλοτέχνες, προσπάθειες γενικά χωρίς πραχτικό άποτέλεσμα, άφου καταβάλλονται μονάχα για έντύπωση και θέματα τα πιο λίγο ένδιαφέροντα για παρόμοιες άσχολίες.

Φυσικά, από ένα αυτοδίδαχτο ζωγράφο όπως ό Μαυρίδης, δεν πρέπει να περιμένει κανείς πολλά. Μά και αυτοδίδαχτοι δεν κáνει να όπλιζούνται με ύπερβολικό θάρρος. Η ιδιότητά τους αυτή δεν τους σώζει.

Γιατί νομίζω πως τουλάχιστο πρέπει να ξέρομε να βαστάμε το μολόβι και να διαγράφουμε μια άμπίλη πάνω στο τελάμο μια μονάχα. Μά κι' αυτό, που βεβαία δεν είναι καθόλου άπλό κι' όσημαν ό, λείπει όλοτελα άπ' τον Μαυρίδη.

ΗΛΙΑΣ ΖΙΩΓΑΣ

ΤΟ ΒΡΑΒΕΙΟ ΓΚΟΓΚΟΥΡ

Και φέτος, όπως γίνεται κάθε χρόνο, ή προσοχή των μορφωμένων όλοκληρου—λίγο πολύ—τουπλανήτη μας είναι στραμμένη στην άπονομή του βραβείου της Άκαδημίας των Γκογκούρ. Η προσοχή μάλιστα τώρα μεγαλύτερη και το ένδιαφέρον πιο ξαναμένο ύστερα άπ' την επίθεση του κομοεξάκουστου έκδότη Μπερνάρ Γκρασσε. Δάσκαλος πολύπειρος στα τερίπια της διαφήμισης, θέλησε με μια ειλικρίνεια της τελευταίας ώρας να χτυπήσει τη δόξα των δέκα άκαδημαϊκών και να ζεστώνη κάπως την ύπαρξη του έκδοτικού του οίκου, που έδώ και δυο χρόνια κατάντησε έξόχως χλιαρή. Μά τη φορά τούτη (όπως και περίου που διακήρυξε άστόχαστα: «θά σπάσω τα πλευρά του μυθιστορηματος!») έπεσε ο ίδιος θύμα της καιροσκοπικής του μανίας. Οι σοβαρώτεροι λόγιοι που, όταν καταδίκασε το μυθιστόρημα, άρκεστήσανε να τον αντιμεταπίσουν μ' ένα εύθυμο χαμόγελο ειρωνείας, αυτή τη φορά του είπαν καθαρά και ξάσ'ερα, πως άρχισε άνήθικα να άνοηταίνη Μπρεϊ βέβια και νεις να χτυπή ή Γαλλική Άκαδημία (μ' όλο που δε στάθηκε αυτή ποτέ της ξαναμοραμένο όργανο μιας ύστερικής έφημερας, όπως συμβαίνει με τα άθανάτα σκάνδαλα της ήμετέρας Άκαδημίας των Άθηνών...) να γελά με την άγέλαστη συντηρητικότητά της και με την πλειονοψηφία των μετριότητων που τη διέπουν. Δεν επιτρέπεται όμως να γίνεται το ίδιο και με την Άκαδημία των δέκα. Δεν είναι τίμιό να ξεχνιούνται οι ύ-

πηρεσίες που προσέφερε στα γαλλικά γράμματα ένας όργανισμός παλληκαριστός όπως αυτός, που ίδρύσανε οι δυο άδελφοί Γκονκούρ.

Η Άκαδημία τους έδωσε για πρώτη φορά το βραβείο στα 1903, στο μυθιστόρημα «Έχθριή Δύναμη» του συγγραφέα Νω.

Από τότε εξακολουθεί να τ δίνει τακτικά κάθε χρόνο σ' ένα μυθιστοριογράφο που «φέρνει και νέο, κι' ένα πνεμα ανεξάρτητο στη γαλλική λογοτεχνία». Το κύρος της Άκαδημίας Γκονκούρ, τεράστιο και μοναδικό στην ιστορία των γραμμάτων, όφείλεται πρώτ' άπ' όλα στη σοφή, την άλύμιστη όμειοληψία αυτή: Την εικόνα και τη βαρύτητα της την έχουν ζωντανά όταν σκιφίτε, πως άνάμεσα στους βραβευμένους της βρίσκονται συγγραφείς όπω ο Ντυαμέ, ό Μαρσέλ Προυστ, οι άδελφοί Τυρώ, ό Ρενε Μπενς-μέν, ό Μπαρμπός, ό Μπερω, ό Άλφόνσο Σατοβριάν, ό Ζε-εβουά... Αντιπροσωποι των πιο αντίθετων τάσεων της συγχαιρικής γαλλικής πεζογραφίας.

Τέτοιες είναι οι Άκαδημίες που επιβάλλονται, δίνουνε μαθήματα δημιουργία στις νέες γενές κι' άφίνουνε ριζες στο δρόμο της ιστορίας, άδηγούν, πλουτίζουν και φωτίζουνε τη ζύωση του παγκόσμιου πολιτισμού, θεμελιώνουν την πνευματική άρετή—άπαραλάττα όπως άλλες γίνονται τα ν υαγοσοστικά της πνευματικής άποχαίνωσης ένός όλοκληρου πανένδοξου Τόπου...

Φέτος, στις πρώτες μέρες του Δεκεμβρίου το βραβείο Γκογκούρ δόθηκε στο Ζαν Φαγιάρ για το μυθιστόρημά του «Έρωτικό Μεράκι». Έργο δυνατής και πλατειάς παρατήρησης, όπου εξέτάζεται ή στάση της σημερινής νεολαίας στο αιώσιο έρωτικό πρόβλημα. Τα χροτρά φερσίματα των νέων, που μεγαλώσανε μέσα στις τρικυμίες του πολέμου πρώτα, της ειρήνης κατόπι, ή έδεξιοτετά τους, ή έγώπαθή τους εδαισθητία κι' εκείνος ό άμολόγητος νεορωμαντισμός τους που, κρυφά μά κι ακατάπαντα, καθορίζει τα παραμικρότερα τους κινήματα κι όλες τις λεπτομέρειες των άποφάσεων τους.

Ο Ζ'ν Φαγιάρ, τώρα μόλις τριάντα χρόνων, έχει γράψει άκομη τρία άλλα μυθιστορήματα: «Όξφόρδη κι' ή Μάργκαρετ», «Τρία Τέταρτα του Κόσμου», «Μαγδαληνή και Μαγδαληνή», που τον είχαν κιάλας τοποθετήσει στην πρώτη γραμμή των καινούριων πεζογράφων.

Μ. Δ.

ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΚΙΝΗΣΗ

— Στη Μόσχα άρχισε ή έκδοση μίς έ κλογής των έργων του Λενίν σε έξη τόμους. Η έκδοση γίνεται σε δέκα γλώσσες συγχρόως.

— 'Η Όπερα τῆς Βασιλεύουσας ἔκλεισε τις πόρτες της γιὰ λόγους οικονομικούς.

— Διαδίδεται ὅτι, πάντα γιὰ λόγους οικονομικούς, κατὰ τὸ 1932 δὲ θὰ γιῇ τὸ περιορισμὸ φεστιβάλ Βάγνερ στὸ Μπαΐρεϊ.

— Στὶς Βρυξέλλας κυκλοφόρησε τὸ ἔργο τοῦ γνωστοῦ πιανιστοῦ Βεν ερβάντ « Ἀνάμεσα στὴν κινεζικὴ ἐπανάσταση ».

— Στὴ Γερμανία ἀρχισαν οἱ προετοιμασίες γιὰ τὶς μεγάλες γιορτές τοῦ Γκαϊτε, ποῦ θὰ γίνουν τοῦ χρόνου, μετὰ τὴν ἑκατονταετηρίδα τοῦ θανάτου του. Στὸ Μουσεῖο Γκαϊτε (τὸ σπίτι ὅπου γεννήθηκε) προστέθηκαν οἱ δυο διπλᾶν οἰκοδομῆς καὶ θὰ περιλαμβάνουν κάθε τι σχετικὸ μετὰ τὸν ἀθάνατο ποιητὴ. Μόνον ἡ βιβλιοθήκη τοῦ Μουσείου συγκέντρωσε γιὰ τὴν ὥρα 47.000 τόμους.

— Μ' αὐτὴ τὴν ἐκ τριῶν ὁ Ἐμιλ Λούτβιχ ἔκανε στὸ Στοσβοῦργο μιὰ μεγάλη διάλεξη « Ὁ Γκαϊτε στὸν εἰκοστὸ αἰῶνα ». Ἰσχυρίζεται ὅτι ὁ ποιητὴς τοῦ « Φάουστ » θὰ ἔβρη τὴν ἀληθινὴν του δόξα καὶ τὸ μεγάλο ἀνεκτύπητο τῆς δημιουργίας του σὲ τὶς πεντημεταετίες τοῦ εἰκοστοῦ μας.

— Ὁ γερμανοελεβetic μυθιστοριογράφος Ἐρμαν Κούριτς, ποῦ εἶχε πάει σὴν Ρωσσίαν πρότερον κρατήθηκε ἐπὶ δεκατέσσερις μῆνες σὲ τὶς φυλακὰς ὡς κατάσκοπος. Ἀπολευθερώθηκε μόλις τώρα γύρισε σὴν πατρίδα του. καὶ ἔτοιμάζει ἕνα ἔργο ὅπου θὰ βροῖκεται ἡ λαμπρὰ πείρα τῶν δεκαεσσάρων αὐτῶν μηνῶν.

— Μ' ἕνα μεγάλο πρόλογο τοῦ Μαρσέλ Πρεβὸ ἀρχισε νὰ δημοσιεύεται στὴ « Ρεβιὺ ντὲ Φράνς » τὸ μυθιστόρημα « Ἡ Λίμνη π' ἀνειρεῖται », τοῦ Sinclair Lewis — ποῦ οἱ ἀναγνώστες μας τὸν ξαίρουν καὶ ἀπὸ τὸ διηγημά του « Γυρὸ σὲ μιὰ τριανταφυλλιά », δημοσιευμένο σὲ τρία τελευταία τεύχη τοῦ « Λόγου ».

— Ἡ « Λιμπραιρί ντὲ Φράνς » ἔτοιμάζει μιὰ ἔκδοση τῶν ἀπάντων τοῦ Πῶλ Βερλαίν, σὲ 8 εἰκονογραφημένους τόμους. Θὰ προηγηθῆται μιὰ μεγάλη βιογραφία τοῦ ποιητῆ, ἀπὸ τὸν Ἄντρέ Φοντενάς. Ἡ ὅλη ἔκδοση στοιχίζει 475 γαλ. φράγκα καὶ θὰ εἶναι ἔτοιμη περὶ τὰ μέσα τοῦ 1932.

ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

Τὰ Voce del Saleuto, τὸ Giornale d' Italia καὶ ἡ Gazetta del Mezzogiorno di Bari ἀσχολήθησαν γιὰ πολλὸ μετὰ τοῦ ταξιδιού στὴ Νότια Ἰταλία, τοῦ ἐλευθεροῦ λογοτέχνη κ. Δ. Λαμπρίκη ποῦ ἐπέγε ἐκεῖ γιὰ νὰ συμπληρώσει τὶς λαογραφικὰς μελέτες του γύρω ἀπὸ τὰ ζητήματα τῆς Ἑλληνισολεντικῆς διαλέκτου. Ἡ διάλεκτος αὐτὴ διτηρεῖται ἀκόμη σὲ πολλὰ μέρη τῆς ἀρχαίας Μεγάλης Ἑλλάδος.

Ὁ κ. Λαμπρίκη, σὲν ὁποῖο ἔγινε θεομειωμένη δεξίωση στὸ Δημοσχολεῖο τῆς Calimere ἔκανε αἰ συνετικὰς ἀνακοινώσεις σὲ Lecce ἔτοιμάζει τώρα μιὰ πλήρη ιστοριοφιλολογικὴ μελέτη τὴν ὁποίαν ἀφοῦ δημοσιεύει ἐδῶ θὰ ἀνακοινώσῃ καὶ εἰς τὴν Biblioteca dei Zincei στὴ Ρώμη. Εἰδικὰ τὸ Voce del Saleuto γιὰ τὸ ταξίδι τοῦτο τοῦ κ. Λαμπρίκη δημοσὺε τρεῖς ἡλιον ἀρθρα τοῦ σπουδοῦ συγγιτη του κ. Giuseppe Gabrielli μετὰ τὸν τὸν Διευθυντοῦ τῆς Βιβλιοθήκης τοῦ Lecce κ. Martis

ΧΑΪΡΕΤΙΖΟΥΜΕ μετὰ χαρὰ τὴν ἔκδοση τοῦ συνιδίου « Κύκλου ». Τὸ πρῶτο φύλλον του ἔχει σοβαρὴ ἐμφάνιση καὶ διολεχρὴ συνεργασία. Εἶμις ε βέβαιον ποῦς, ἀπὸ τὴ φωνιστικὴ διεύθυνση τοῦ ποιητῆ Ἀπόστολου Μελαχρονίου, θὰ σιασθερὸ μῆσει μετὰ ἐπιτυχία καὶ θὰ προσφέρει ὑψηλὰς ἀηθρινὲς σὲ τὴν φιλολογικὴ κίνηση τοῦ τόπου.

ΕΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΑΝ ἀσχεκτομενὲς σ' ἕνα κομῶ βιβλίον ἐξ ἡ συνεντεύξεις ποῦ ἀσνεργάνησ μὲς κ. Καλανιζῆς εἶχε πόρσι σ' ἐφημεριδὰς μετὰ τὸν κ. κ. Γ. Θεοτοκά. Θρ. Καστανάκη, Ἀπ. Ν. Μαγγανῆρη. Ν. Χαγερ Μπουσιδῆ, Ντόλη Νικβι, καὶ Ἀγγελο Τροζάκη. Τὸ βιβλίον αὐτὸ εἶνε πρῶτο σὲ μιὰ σσειρὰ συνεντεύξων μετὰ τὸν λογιὸν τῆς τελευταίας δεκαετίας καὶ θὰ εἶ ἀκολουθήσων ἀκόμη ἄλλα δύο.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

Τόνα Μιραῖο. — Πολὺ καλύτερο, ὄχι ὁ μὲς ἀκόμη δημοσιεύσιμον. Βε Νε. — Θὰ τὰ διαβάσουμε καὶ θὰ σὰς γράψουμε. — **Ἀλκ. Γιαν.** Θεσσαλονικῆ. Σὰς εἰστέλαμε. — **Κ. Παπαγ.** Ν. Φάληρο. Τὸ γράμμα σας μὰς συγγινησε. Οἱ στίχοι ὄχι ἀρκετὰ καλοὶ, δυστυχῶς. — **Ἀρ. Σααθ.** Ἀδόκιμο δυστυχῶς. — **Ὁθ. Κουμπ.** Πειραιᾶ. Κάποιο λάθος στὸ ὄνομα θὰ εἶνε. Κρατοῦμε τὴν « Πρῶτὴ ἀγάπη ». — **Χρ. Περτ.** Χαλάνδρι. Θὰ τὰ διαβάσουμε καὶ θὰ σὰς ἀπαντήσουμε. — **Μελισσανθῆν.** Εὐχαριστοῦμε πολὺ. Θὰ δημοσιευτεῖ. — **Γ. Κρονταλ.** Θὰ τὰ διαβάσουμε. καὶ θὰ σὰς ἀπαντήσουμε. — **Β. Κ. Μπουρν. ἄ.** Τὸ κρατοῦμε. — **Κ. Γερ.** Θὰ ψάξουμε καὶ ἄν τὸ βροῦμε θὰ σὰς τὸ στεῖλομε. — **Ἄνδρ. Κυπα.** Πάντα εἶμαστε πρόθυμοι γιὰ σὰς. Θὰ σὰς ἀπαντήσουμε στὸ ἄλλο. **Τ. Ἀθα.** Σὰς εὐχαριστοῦμε πολὺ. — **Δ. Γαλ.** Γράφομε ἰδιαίτερα. — **Θ. Ρητορ.** Καὶ σὲ σὰς τὸ ἴδιο. — **Σε** ἄλλα γράμματα θ' ἀπαντήσουμε σὲ ἐρχόμενον.

